МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ
арадувл 1923 шера дуьйна

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

12 (2637) | Ера, 8 февраль, 1962 шу. | Мах 2 кеп.

Партеи халкъеи йохаргIоаца сийлахь-йоккха барт-цхьоагIо

ЭГГАРА ДИКАГIБАРИЙ ЦIЕРАШ ЙОАХ НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША

ДИКАГIБАРИЙ ОПЫТАХ пайда эцар—лоархIамегIа дола декхар

Хьалха латтаращца нийслуш къахьегар, дикагIбарий опытах бизза пайда эцар, хьамсарча парте XXII съезда решенеша дIадеххача бесса юрта боахам дIахо дегIабоалабара керда торонаш гучаяхар — уж дешаш, шоай сийлен декхар а лаьрхIа, денгара денга толамаш совдоахаш накъа болх Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхой 5 марта хургйолча КПСС ЦК Пленума. Цар дика кхетаду, юрта боахама продукташ совъяхар духьа советски халкъо лоаттабу къовсам коммунизм хьалъеш геттара чIоагIа лоархIаме болга. «Коммунизм, йоах Н. С. Хрущева, хьалъе йиш яц дегIаена промышленность, юрта боахам, даьтта, дулх ца хилча, шортта материальни рузкъа хьа ца дича. Цудухьа лаьттах, мехка рузкъах дикагIа пайда эцара нах оарцагIоахар хоаддамера лоархIам болаш да».

Доккхий декхараш тIаййцад вай республика юрта боахама къахьегамхоша семилетка диълагIча шера. Колхозашкеи совхозашкеи тоаьй лаьттан структура. КIезига хьувкъаш йолча культураштa меттел дIаювргья дикагIа хьувкъаш йола культураш. Республика хьайбаш леладераша дош деннад, укх шера 100 гектар оахаш долча лаьттанна лаьрхIа 100 центнери, хIаьта 100 гектар кхыдолча лаьттанна лаьрхIа 21 центнери дулх даккха.

Уж бехктокхаме декхараш толамца кхоачашдара лоархIамегIа боала никъ ба Iилманна карагIдаьннар, дикагIбарий опыт массайолча моттиге шерра балха юкъейоалаяр. ХIара болхлочоа, колхозника карагIдаьнначох ерригача коллективо пайда эцаш, хIаьта хьалха латтача боахамашца тIехьадисараш ниисдеш вIаштIехьбаккха беза болх массанахьа а.

Республика юрта боахам цIенхаштта дIахо дегIабоалабара шортта торонаш йолга къаьгга хьахьокх вай сий долча маякаша. Тайп-тайпарча районашка болх беш болча цар доккхий толамаш даьхад боахама дерригача доакъошка. ХIара шера дика хьиикъа хьажкIаш чуийю гIороаьннача звеньевойша А. Кагерманова, О. Мальсагова, З. Кусиевас, Т. Джамалаева, А.-С. Зармаева, И. Чагаева, иштта кхычар а. ДукхагIа долча балхашта механизаци ярах хьажкIаш кхееш дIадодар геттара кIезигде карагIдаьннад царна. Цахаддаш кердадар балха юкъекхувлаш, керда торонаш гучайоахаш къахьегар — из я хьалха латтача звеньевой керттера оамал. ХIанз уж ханнахьа кийчо еш ба ноагIача бIаьстанна.

Иштта доккхий толамаш даьхад цIи хеза йолча коа тIара оалхазараш леладеча Олюнинас, жа Iуно Эсмухамбетова.

Дукха пайдане гIулакхаш карагIдаьннад Грозненски опорно-хьокхама шурий совхозерча болхлошта а. Тахан оаха кхоалагIча оагIо тIа кепа тох цу совхозерча хьакхарч лелаеча М. Шаруновеи П. Андрееви опыт ювцаш йола материалаш.

Цу тайпара доккхий къахьегама толамаш даьха говзанчаш кхы а ба вай республике. Цхьабакъда, цар опытах, массанена из шерра дIа а йовзийташ, бизза пайда эцац. ХIанз а дукха да тIехьадусаш дола боахамаш, хIанз а дукха моттигаш нийслу маякаш йолча шоай районашка а колхозашка а тIехь цар опыт дIа ца йоаржаеш. Республике дикагIбарий опыт Iомаеш йола школаш вIашагIйохкаш я хIанз, бакъда из болх сихагIа вIаштIехьбаккха беза. КIезига вIашагIъехк маякий опыт дIайовзийташ йола семинараш. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдолаш дац, хIана аьлча Iилманна карагIдаьннар балха юкъе а доаладеш, дикагIча опытах бизза пайда эцаш ца хилча хьалха латтаращца нийсвала йиш яц.

Хьалха латтарий опыт шерра дIайоаржаяр массане а декхар да. Из болх массайолча моттиге цахаддаш, хIара денна бе беза. Укх тIеххьарча хана опыт дIайовзийташ йола пайдане дукха керда формаш араяьннай. Царех лоархIамегIаяраш я дикагIбарий говзал дIайовзийташ йола семинараш, опыта школаш, кабинеташ, районни юрта боахама институташ, мичурински университеташ, кердача агротехника кружокаш, иштта кхы а. Н. С. Хрущева хьехар ду, дикагIа йолча бригадехи, звенеехи, фермехи дикагIбарий опыт Iомаешш дIайоаржаешш йола халкъа школаш е яхаш. Кхетамца пайда эца беза цу ерригача формаех.

ЧIоагIа пайдане да шоай балха говзал маякаша шоаш дIайовзийташ хилча.

Iилманна карагIдаьннари, дикагIбарий опыти къахьегамхошта юкъе дIайоаржаяр парте юрта боахама органашта тIадиллад. Цхьабакъда, из бехктокхаме болх беш юртбоахама органаш хинна Iе йиш яц. Из гIулакх кхетамца вIаштIехьдаккха декхарийла я профсоюзаш, комсомол, культура учрежденеш, политически научнии знанеш йоаржаеш йола ооществаш. Цу ерригача учрежденей сийлен декхар да колхозникаштеи совхозии болхлоштеи опыт сихагIа дIайовзийтара цахаддаш новкъостал лоаттадар. ЧIоагIа терко тIаяхийта еза цу балха юрташкарча культурно-просветительни учрежденеша. Юрта боахама специалисташца цхьана къахьега деза культура болхлоша.

Хьалха латтарий опыт къахьегамхошта дIайовзийтара, из балха юкъеяхьара гIулакх кхетамца вIаштIехьдаккхара къаьстта бехктокхаме ба кулгалхой. Боахамий кулгалхой специалисташ, партийни болхлой эггара хьалха шоаш декхарийла ба дикагIа йола опыт Iомае. Цул тIехьагIа мара царна карагIдаргдац из оокъонца кхычарна дIайовзийта. Нагахьа санна, моллагIа кулгалхо маякий опыт шерра дIайоаржаеш веце, из хIанз шийна керттера декхар кхоачашдеш вац, цунах во кулгалхо лархIа веза.

ДикагIбарий опыт къахьегамхошта юкъе йоаржаяра балха цахаддаш кулгал деш хила еза партийни комитеташи первични парторганизацеши. ХIанз, республика юрта боахама къахьегамхой КПСС ЦК Пленума накъа болхаш керда торонаш гучайоахаш болча хана, районий партийни комитеташтa хьалхашка латтача керттерча декхарех да дикагIбарий опытах бизза пайда эцар. Еррига балха формаш оарцагIъяха еза цу гIулакха.

ДикагIбарий опыт балха юкъейоалаяр закон а хинна дIаотта деза.

Хьалха латтача лесхоза— ЦIЕ БАЙРАКХ

Хьунеи, каьхатеи, дахчан хIамаш ечеи промышленноста болхлой профсоюза групкомо РСФСР Главлесхозеи профсоюза ЦК-и карара кара тела цIе байракх еннай, хIаьта шоллагIа совгIат а хьожадаьд дIадахача шера йиълагIча квартале социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача Наурски механизированни лесхоза.

Наурски лесхозо йиълагIча квартала валови продукци арахецара план кхоачашъяьй 107 процент.

Цига дIаегIаяр 176 гектар хьу, кийчъяьяр 2,9 миллион дIаювш йола материал, 1,4 эзар сома маьха наха эшаш дола товараш а арахийцар.

Дика хоамаш

СИЙЛЕН ЦIИ ЕННАЙ

КПСС XXII-ча исторически съезда решенеш кхоачашъяра а вай мехка коммунистически общество хьалъяра а низи хьинари кхо ца деш къахьегаш я Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода нов. Шапошникова керте латта № 9—10 йолча установка коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара январь беттара план ханал 4 ди хьалха кхоачаш а яь, производственни план февраль бетта тIеххкхоачашъяра дика къахьегаш я завода коллектив а. Цар вIаштIехьдаьннад планах 120 дийнахьа мара бе ца безача 750 дийнахьа вIалла ремонт ца еш установкага болх байта.

Дукха ха йоацца коммунистически къахьегама цIи еннай № 9—10 йолча установка бригаданна.

Уж толамаш доахача дика къахьийгад оператораша нн. Калушкинас, Ракова, Моисеева, Иванекова, иштта кхыбараша а.

ХIанз кастта хургйолча КПСС ЦК Пленума сийленца накъа бахара къовсам лоаттабеш ба мехкдаьттахой.

Т. КЕРИМОВА.

Февраль бетта план а тIеххкхоачашъергья

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеша дегаш гIоз а даьха, хьинаре къахьег семилетка диълагIча шера Грозненерча литейно-механически завода коллективо. Доккхий а чIоагIа бехктокхаме а декхараш тIаййцад цо кердача шера.

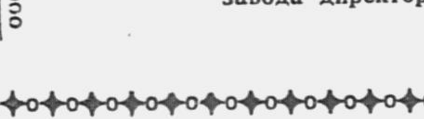
Дика ка яьннай завода болхлой укх шера хьалхарча бетта. Январь бетта план кхоачашъяьй 101,7 процент. Планал совгIа арахийцай 12 эзар сома продукци.

Уж толамаш доахаш къаьстта чIоагIа къахьийгад коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеча сборочнии литейнии цехий коллективаша. Завода хьалхара моттиг лелаеш я уж ши цех.

Шоашкара хьоккхамаш гойташ толамца къахьег сборочни цеха слесара-сборщика Комаров Валентина, заливщика Дакаев Сулеймана, вагранщика Дакаев Султана, слесара Князев Георге, дуккхача кхыбараша.

Кхы а доккхагIа толамаш даха лерхI цар февраль бетта. Тхона хьалхашка латта декхараш чIоагIа доккха дале а тхоай берригa низ тIабахийта къахьегаргда оаха, йоах завода болхлоша, укх бетта план а тIеххкхоачашъяра.

Г. СОРОКИН,
завода директор.

Дукха нах гулбеннабар СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабара хетаяьча Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза болхлойи, юрта боахама специалистийи, гIулакхера барийи собране.

Эггара хьалха къамаьл де дош делар Долакха-Юртарча юрта Совета исполкома председатела нов. Долгиева.

— Вай совхоза коллектива цIерах СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла кандидат Никита Сергеевич Хрущев оттаве предложени йоалае безам ба са, —йоах цо.

Зале раьза болаш чIоагггIа тIоараш тох.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча совхоза директора заместитела нов. Горбакова. предложени йоалаю СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла кандидат КПСС ЦК РСФСР йолча Бюро Председатела хьалхара заместитель Геннадий Иванович Воронов оттаве.

Совхоза Долакха-Юртарча отделене хьажкIаш лелаеча механизированни звеной звеньевойс Дауроеков Яхьяс предложени йоалайир шоай совхоза хьажкIаш лелаеча звеной звеньевая Кусиева Махьмада Заидат СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла кандидат оттае аьнна.

Берригаш раьза а болаш № 436 йолча Сунженски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла **Н. С. Хрущеви, Г. И. Воронови, З. М. Кусиеван** оттабе аьнна соцам тIаийцар собране.

* * *

Иштта № 436 йолча Сунженски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла шоай кандидаташ **Н. С. Хрущеви, Г. И. Воронови, З. М. Кусиеван** оттабе аьнна соцам бир Урус-Мартана районерча «Горец» яхача совхозеи Шалински шекара заводеи коллективаша а.

* * *

СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабара хетаяьча Грознерча мехкдаьтта Iилма-тохкама институте хиннача собране къамаьл даьча химически Iилмай кандидата нов. Мирске предложени лу шоай коллектива цIерах № 22 йолча Ставропольски хоржамий округе гIолла Российски Федерацегара СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат **Никита Сергеевич Хрущев** оттаве.

БоккхагIа волча техника нов. Александрова предложени лу № 22 йолча Ставропольски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат РСФСР писателий Союза правлене председатель **Леонид Сергеевич Соболев** оттаве.

Коллектива юкъарча собране берриганеша мога а еш тIаийцар уж предложенеш, хIаьта №434 йолча Грозненски городской хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла **Н. С. Хрущеви, Г. И. Воронови, В. В. Шелубцови** оттаве енна предложенеш хьал а лаьцар.

* * *

СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабара хетаяь йоккха собрани хилар Грозненски опытно-хьокхама шурий совхоза клубе. Эггара хьалха дош ийца къамаьл даьча юрта боахама экономика Ерригсоюзни Iилматохкама института опорни пункта Iилман болхлочо нов. Владыко предложени йоалайир № 435 йолча Гудермесски хоржамий округе гIолла Союза Совета депутаталла кандидат КПСС ЦК секретарь Фрол Романович Козлов оттаве.

Из предложени хьал а лоацаш цу хоржамий округе гIолла Союза Совета депутаталла кандидат КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь Александр Степанович Трофимов оттаве предложени елар совхоза парткома секретара нов. Савенкова.

Собране соцам бир: № 435 йолча Гудермесски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совете Союза Совета депутаталла кандидаташ **Ф. Р. Козлови А. С. Трофимови** оттаве; № 22 йолча Ставропольски округе гIолла РСФСР-гара Къамий Совета депутаталла кандидат **Л. С. Соболев** оттаве аьнна ГрозНИИ коллектива предложени хьаллаца.

* * *

Ялх бIаь совгIа саг вар «Красный молот» завода культура ЦIагIа СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабара хетаяь хиннача собране.

Машиностроителаша предложенеш елар № 563 йолча Ленински хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидаташ **Никита Сергеевич Хрущеви**, КПСС ЦК Президиума член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Леонид Ильич Брежневи**, Ерригроссийски Халкъа боахама Совета председатель, РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель **Сергей Александрович Афанасьеви** оттабе а.

Уж предложенеш берригаш раьза а болаш тIаийцар машиностроителий собране. Иштта № 22 йолча Ставропольски округе гIолла РСФСР-гара Къамий Совета депутаталла кандидат писатель **Л. С. Соболев** оттаварах йола предложени хьал а лаьцар.

* * *

«Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча кIоарга бурув тохача контора буровикаша № 569 йолча Наьсарен хоржамий округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидаташ оттабара хетаяь хиннача собране берригаш раьза а болаш соцам бир мехкдаьттахоша: укх хоржамий округе гIолла Къамий Совета депутаталла СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель, КПСС ЦК Президиума член **Анастас Иванович Микояни** бурильщик **Хамурзиев Iаддалий ХьакIаьши** оттаве, аьнна, хIаьта собране хьаллаьцар № 22 йолча Ставропольски округе гIолла РСФСР-гара Къамий Совете писатель **Л. С. Соболеви**, № 436 йолча Сунженски хоржамий округе гIолла хьажкIаш лелаеш йола **З. М. Кусиеван** СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла кандидаташ оттабарах йола предложенеш а.

* * *

Сунженски районерча XIX партсъезда цIерахча колхоза клубе хилар хоржамашта хьалхара собрани. Собране къамаьл даьча колхоза многотиражни газета редактора нов. Цыбина предложени елар № 571 йолча Сунженски округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат КПСС ЦК секретарь **Александр Николаевич Шелепин** оттаве аьнна, хIаьта колхоза воккхагIа волча зоотехника нов. Чернова предложени елар Къамий Совета депутаталла кандидат шоай колхоза председатель **Василий Арсениевич Шумилов** оттаве, аьнна. Собране мел хиннараша чIоагIа раьза болаш тIаийцар уж предложенеш, хIаьта СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла № 436 йолча Сунженски округе гIолла **Н. С. Хрущеви, Г. И. Воронови, З. М. Кусиеван**, № 22 йолча Ставропольски округе гIолла РСФСР-гара Къамий Совета депутаталла **Л. С. Соболеви** оттабарах йола предложенеш хьал а лаьцар.

* * *

№ 573 йолча Шалински хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла берригаш раьза а болаш шоай кандидаташ КПСС ЦК секретарь **Леонид Федорович Ильичеви** шоай школа хьехархо парте йоаца **Ахмадова Мурада Розеи** оттабе соцам бир Шалински районерча № 6 йолча школа хьехархой коллектива собране.

№ 6 йолча школа коллективо иштта хьаллаьцар № 22 йолча Ставропольски хоржамий округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидат **Л. С. Соболев** оттавеш енна предложени а.

* * *

Грозненски химически завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхера бараша СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабара хетаяьча шоай собране предложенеш йоалайир № 564 йолча Заводской хоржамий округе гIолла Къамий Совета депутаталла шоай кандидаташ КПСС ЦК Президиума член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель **Алексей Николаевич Косыгини** Нохч-ГIалгIай экономически административни района халкъа боахама Совета председатель **Михаил Андрианович Евсеенкои** оттабе.

Уж предложенеш берриганеша мога а еш тIаийцар химикий коллектива собране.

* * *

СССР Лакхехьарча Совета депутаталла шоай кандидаташ оттабе йоккха сийле кхаьчай Гудермесски района больнично-поликлинически объединене коллективага. Цу деша хетаьча собране къамаьлаш даьча медицински болхлоша предложенеш елар № 568 йолча Гудермесски хоржамий округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидат КПСС ЦК партийни тIахьожама Комитета председатель **Николай Михайлович Шверники** шоай района больница лор **Лидия Федоровна Мельникован** оттабе.

Уж предложенеш берригаш раьза а болаш тIаийцар медицинский собране, хIаьта — № 435 йолча Гудермесски округе гIолла Союза Совета депутаталла кандидаташ **Ф. Р. Козлови, А. С. Трофимови**, № 22 йолча Ставропольски хоржамий округе гIолла РСФСР-гара Къамий Совета депутаталла кандидат **Л. С. Соболеви** оттабе аьнна тийнна предложенеш хьал а лаьцар.

* * *

Курчалой района Ленина цIерахча колхозхоша СССР Лакхехьарча Совета депутаталла № 567 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла шоай кандидаташ КПСС ЦК Президиума член, КПСС ЦК секретарь **Михаил Андреевич Суслови** колхоза звеньевая **Ильясова Джансарии** оттабе соцам бир.

Иштта собране хиннараша хьаллаьцар № 22 йолча Ставропольски хоржамий округе гIолла РСФСР-агара Къамий Совета депутаталла кандидат **Л. С. Соболев** оттаве аьнна тийнна предложенеш а.

* * *

Селхан йоккха собрани хилар «Наурский» винсовхозе совхоза болхлой, юртбоахама специалисташ, гIулакхера бараш гулбеннабар СССР Лакхехьарча Совета депутаталла оттабеча шоай кандидатий цIераш яха.

Совхоза директора нов. Курушина предложени елар № 570 йолча Наурски хоржама округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидат ВЦСПС Председатель **В. В. Гришин** оттаве. Из предложени хьал а лоацаш цу округе гIолла депутаталла кандидат КПСС ЦК РСФСР гIолларча юртбоахама отдела заведующи **Иван Степанович Панькин** оттаве предложени елар совхоза цхьоалагIча отделенерча комсаш лелаерий бригада бригадира нов. Нежура.

Собране дакъа лоацаш хиннараша массане мога а еш тIаийцар уж предложенеш, хIаьта № 435 йолча Гудермесски округе гIолла Союза Совета депутаталла кандидаташ **Ф. Р. Козлови, А. С. Трофимови**, № 22 йолча Ставропольски округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидат **Л. С. Соболеви** оттабе аьнна енна предложенеш хьал а лаьцар.

* * *

№ 570 йолча Наурски округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ **В. В. Гришини И. С. Панькини** оттабе соцам тIаийцар шоай собране Шелковской района Ленина цIерахча колхоза коллективо.

* * *

Дукха нах гулбеннабар СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла кандидаташ оттабара хетаяь Грознерча локомотивни депо хиннача собране. Эггара хьалха къамаьл даьча депо партийни организаце секретара нов. Турченкос предложени елар № 565 йолча Октябрьски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат КПСС ЦК Президиума член, КПСС ЦК секретарь **Отто Вильгельмович Куусинен** оттаве, хIаьта иштта цу округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидат Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Председатель **Муслим Гайрбекович Гайрбеков** оттаве а предложени елар машиннаькъахоша.

Собране гулбеннараша берригаш раьза а болаш тIаийцар уж предложенеш. Иштта собране хиннараша хьаллаьцар № 434 йолча Грозненски городской хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ **Н. С. Хрущеви, Г. И. Воронови, В. В. Шелебцови** оттабе аьнна нефтемаслозавода, Центральни ремонтно-механически завода, «Октябрьнефта» телемеханизированни промысла коллективаша енна предложенеш а хьаллаьцар.

* * *

СССР-а Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидаташ оттабара хетаяь собрани йир Грознерча электро-механически заводе.

— Тхоай цехерча болхлойи, гIулакхера барийи цIерах 565-ча хоржамий округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидат КПСС ЦК Президиума член, КПСС Центральни Комитета секретарь **Отто Вильгельмович Куусинен** оттаве предложени лу аз, — аьлар собране къамаьл даьча аьшкабетонни опорай цеха начальника нов. Неруха. Цо енна предложени хьаллаьцар завода парафинировщица Кучеровас, электрослесара Слядновас, электрослесарий бригада бригадира Ловчикова.

Завода электро-механически цеха слесара нов. Жаботинске предложени елар цу округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Председатель нов. **Муслим Гайрбекович Гайрбеков** оттаве.

Уж предложенеш могаяь тIа а ийцар, хIаьта Грозненски № 434 йолча городской хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла кандидаташ **Н. С. Хрущеви, Г. И. Воронови, В. В. Шелубцови** оттабе аьнна тийнна предложенеш хьал а лаьцар собране.

* * *

«Старогрознефть» НПУ мехкдаьтта даккхара шоллагIча методий контора мехкдаьттахоша № 566 йолча Старопромысловски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидаташ КПСС ЦК секретарь **Б. Н. Пономареви**, КПСС ЦК Президиума член **Н. В. Подгорныйи**, шоай контора оператор **Магомадов Мухьадии** оттабара предложенеш елар мехкдаьттахоша шоай собране.

Собране хиннараша массане мога а еш тIаийцар уж предложенеш, хIаьта № 22 йолча Ставропольски округе гIолла Къамий Совета депутаталла кандидат **Л. С. Соболев** оттавара енна предложени хьал а лаьцар.

* * *

№ 566 йолча Старопромысловски хоржамий округе гIолла Къамий Совета депутаталла шоай кандидаташ **Б. Н. Пономареви, Н. В. Подгорныйи, М. Магомадови** оттавара соцам тIаийцар Надтеречни района «Гвардейский» совхоза коллектива собране а.

СУРТА ТIА: Грозненски химически завода коллектива хоржамашта хьалхарча собране. Трибуна тIа завода № 32-91 йолча цеха отделене начальник нов. Кузнецова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Идеологически болх—кердача декхарашка хьежжа тоабе

(РАЙОНИЙ ПАРТАКТИВАЙ СОБРАНЕШКАРА).

ДIадахача шера декабрь бутт йистебоаллаш хиннача идеологически балха Ерригсоюзни совещане белгалдаьхад КПСС XXII съезда решенеша дIабеххача тайпара идеологически болх эргабаьккха тоабара хьакъехьара дешаш.

ХIанз партийни организацеш чIоагIа теркам тIабахийта Ерригсоюзни совещане выводашка хьежжа эргабаьккха тоабеш я моттигашка идеологически болх. Цу деша хетаяь партийни актива собранеш ю районашка.

Иштта укх деношка хилар Наьсарен района партийни актива собрани. «КПСС XXII съезди идеологически болх тоабара хьакъехьара района партийни организаце декхараши» яхача темах доклад яьча КПСС райкома секретара нов. Полушкина а пренеех къамаьлаш даьча коммунисташа а белгалдаьккхар районера идеологически болх тоабара хьакъехьа парторганизацеша цхьадола толамаш даьха хилар.

ХIанз районера берригa идеологически болхлой парте XXII съезда решенешта, материалашта, КПСС Программана пропаганда еш ба. Партийни дешара сете уж исторически документаш Iомадеш ши эзар совгIа саг ва районе.

Цхьабакъда дукха кхоачамбоацараш да партийни дешара сета балха юкъе. Цхьаболча пропагандисташа форманна ю занятеш, хIаьта ладувгIараш берригаш хилац занятеш тIа.

Собране къамаьлаш даьраша иштта дийцар лекционни пропаганда мела лелаеш хилар, къаьстта атеистически темах лекцеш кIезига ешаш хилар.

Районерча совхозий, цар торонашка диллача, кхы а доккхагIа толамаш даха йиш яр дIадахача шера. Из де вIаштIехьца далар дукхагIча даькъе наха юкъе беш бола идейно-кхетама болх лохача боараме хиларца дашха дезаш да.

Ужаш а кхыдола а кхоачамбоацараш хилар хьоаха а деш районера идеологически болх дIахо тоабара наькъаш белгалдир собране къамаьлаш даьча «Назрановский» совхоза парторганизаце секретара нов. Албогачиева, районо заведующе нов. Гайтова, ВЛКСМ райкома секретара нов. Ивенске, Наьсарен-Вокзалерча цхьайтта шера школерча хьехархочо, пропагандиста нов. Сакалова, пенсионера нов. Авдеенко, иштта кхыбараша.

Партактива собране къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Габисова, хIаьта дийцача дешах йоаггIаш йола решени а тIаийцар.

Н. ПАШЕННЫХ.

* * *

Идеологически балха хетаяь партактива собрани хилар Ведана районе. Цу дешах лаьца собране доклад йир КПСС райкома секретара нов. Володина.

Дикка болх баьб района парторганизаце дынах юхедисача зуламерча гIулакхашта духьал къовсам лоаттабеш. ДIакъайлай дынах тешаш бола нах зерате ухаш хинна «еза» моттигаш. Цхьабакъда цу балха юкъе хIанз а кхоачамбоацараш да. Атеистически пропаганда мела лелаю, цу хьакъехьа нохчий меттала лекцеш кIезига еш Ведана районе.

Дукха кхоачамбоацараш да, наха юкъе беш бола кхетама болх кердача декхарашка хьежжа тоабе а из болх дикача хьокхамашца дIабахьа а декхарийла йолча районерча культпросветучреждeней, школай, районни газета балха юкъе.

Уж кхоачамбоацараш белгал а деш къамаьлаш дир собране Ленина цIерахча колхоза председатела нов. Онегова, райисполкома председатела заместитела нов. Ахматукаевас, района культура отдела заведующе нов. Агомедзоевас, къаьнача коммуниста нов. Байсуркаева, иштта кхычар, хIаьта белгалдаь кхоачамбоацараш сихагIа дIа а даьха идейно-кхетама болх вIаштIехьбаккхара наькъаш а белгалдир цар.

Дийцача дешах боаггIаш бола соцам бир партактива собране.

С. САРАКАЕВ.

* * *

КПСС XXII съездахи районе идеологически болх тоабара хьакъехьарча декхарехи лаьца доклад йир Ножай - Юрта района партактива собране КПСС райкома хьалхарча секретара нов. Асталова.

Парте XXII съезда решенешта, материалашта, КПСС Программана пропаганда еш дикка болх баьб районе. Уж боккхача лоархIамера документаш Iомадеш эзар совгIа саг ва партийни дешара сете дешаш, царца парте боацараш ялх бIаь совгIа саг а волаш.

Дика вIаштIехьбаьккха дIаболабаьб районе СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта кийчо яра болх. ХIанз сецца бахача наха юкъе кхетама болх беш 600 агитатор, итташ докладчикаш, лектораш ба. Районе болх беш 32 агитпункт я. Дикка тоабаьб съезда решенешта, материалашта пропаганда яра хьакъехьара болх культпросветучреждeнеша а.

Партактива собране къамаьлаш даьча А. Шерипова цIерахча колхоза парторганизаце секретара нов. Абдулшаидова, КПСС истори Iомадеча кружока пропагандиста, Ножай - Юрта юкъерча школа директора нов. Мусангузова, района культура отдела заведующе нов. Сетиева, иштта кхыбараша белгалдир хIанз а районе идеологически болх бе боаггIача боарамах беш ца хилар. Хила безза тайпара вахарца бувзам болаш бац из болх.

Дийца кхоачамбоацараш дIа а доахаш парте XXII съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тIаберзабаь идеологически болх дIабахьа беззаш хилар белгалдир собране дакъа лоацаш хиннараша шоаш тIаийцача решене тIа.

А. АБДУЛГАДЖИЕВ.

Агитаторий собранеш

Октябрьски районерча Н. К. Крупская цIерахча культура ЦIагIа района агитаторий соорани хилар. СССР-а Лакхехьарча Совете хургдолча хоржамашта кийчо ярца дувзаденна агитатораштa хьалхашка латтача декхарех лаьца доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара новкъоста Вагабова. Къахьегамхошта юкъе беча массово-политически балха опыт ювцаш къамаьлаш дир собране «Октябрьнефть» НПУ агитатораша нн. Ардашова, Исакадзе, агитпункта заведующе нов. Слободской, № 28 йолча школа парторганизаце секретара нов. Федоровас.

Агитаторий собрани хилар Заводской районе а. Цига гулвеннавар 700 агитатор. КПСС райкома секретара нов. Осипенко дийцар бахача наха юкъе беча политически балха хьакъехьа, агитатораштa хьалхашка латтача декхарех.

КПСС ЦК лектора нов. Самарске дунен халкъашта юкъерча положенех доклад йир агитатораштa.

* * *

КПСС Грозненски горкома пропагандаи агитацеи отдело укх деношка городерча искусстваи культураи организацеии учреждeнеии парторганизацей секретарий а цар заместителий а цхьан дийнахьара семинар йир. Культура учреждeней балха хьалха латтараш коммунисташ хиларах лаьца дийцар М. Ю. Лермонтова цIерахча драмтеатра парторганизаце секретара новкъоста Верова. СССР Художественни фонда отделене партийни организаце секретара нов. Гольцева, Н. К. Крупская цIерахча культура ЦIен парторганизаце секретара нов. Климович, краеведчески музея парторганизаце секретара нов. Моргошвили массово-политически болх бара хьакъехьарча опытах лаьца къамаьлаш дир.

Парте чурча балха дешай хьакъехьа къамаьлаш дир семинаре А. П. Чехова цIерахча республикански библиотека парторганизаце секретара нов. Голиковас, Кирова цIерахча культураи салаIареи парка парторганизаце секретара нов. Манона, иштта кхыбараша.

Семинаре къамаьл дир иштта КПСС Грозненски горкома секретара В. С. Симарзина а.

П. ЛАТЫШЕВ.

ТIайица декхараш кхоачашдергда

«Малгобекнефта» НПУ шоллагIча промысла кхайкарал хьал а лаьца, семилетка диъълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш я «Октябрьнефта» мехкдаьтта промыслови управлене коллектив. Массе раьза а волаш кердача шера укх тайпара декхараш тIаийцад цо: семилетка диъълагIча шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, планал совгIа дуккха бIаьш тоннаш мехкдаьтта пачхаьалкхенна дала, планал совгIа 500 метр бурув тоха, мехкдаьтта доаккхача цхьа проценти бурув тохача 2,5 проценти къахьегама овсарле лакхъе, мехкдаьтта продукци яккхарга дIабода мах 2 процент лохбе, 1000 киловатт-сахьат электроэнерги кхое, строительно-монтажни балхий шера план ханал хьалха, 25-ча декабре кхоачашъе, производстве 160 эзар сом пайда баргболаш 520 рационализаторски предложени юкъейоалае, шиъ водонасосни станцена автоматизаци е, иштта кхыдараш.

Уж сийлен декхараш кхоачашдара къаьстта дика къахьег коммунистически къахьегама цIи лелаеча телемеханизированни промысла йоккхача коллективо. Махулла дукхагIа мехкдаьтта продукташ яхара а къахьегама овсарле лакхъяра а къовсам лоаттабарах вIаштIехьдаьннад цун дIабахача январь бетта план 101 процент кхоачашъе.

Тайп-тайпарча къамех нах ба промысле болх бераш. Масала, мехкдаьтта доаккхача скважинашта бурув тохача, лаьтта кIалхарча скважинашта ремонт еча къахьегаш нохчий, эрсий, эрмалой, украинцаш, иштта кхыдолча къаман нах ба. Цар массане а къовсам лоаттабу вай мехка коммунистически общество хьалъяраи семилетка диъълагIча шера плани тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдараи дика толамаш даха гIерташ.

Иштта барти цхьоагIои йолаш къахьегарах скважинашта ремонт еча мастер Г. Синюхаев керте латтача бригада ремонтни балхаш дара январь беттара план 115 процент кхоачаш а яь, хIанз февраль бетта план кхоачашъяь йоалаш латт. Бригада членаша нн. Абуталипова, Короткова, Антипова, иштта кхыбараша цхьа ди дIадахийтадац сменни нормаш 113 а кхы дукхагIа а процент кхоачаш ца еш.

Доккхий балхаш деш латт промысле технологически процессашта автоматизаци, механизаци, модернизаци яра гIулакха. Уж деррига балхаш чакхдахара чIоагIа новкъостал ду производстве хьалха латтача къахьегамхоша — рационализатораша предложенеш теларах а уж балха юкъекхувларах а.

Укх шера производстве дикка пайда баргболаш 160 предложени юкъейоалае дош деннад промысла коллективо.

Балха нормаш кхоачашъярал совгIа шоай дикагIа йола опыт а дIа-юха йовзийт цар.

КПСС XXII-ча исторически съезда решенеш кхоачашъяра коллективашта юкъера агитационно-массовии политико - кхетамен болх дика вIаштIехьбаьккхаб промысла парторганизаце.

Т. УЖАХОВА.

КОРРЕСПОНДЕНЦИ «СЕРДАЛО» ТIА АРАЯЬННАЧУЛ ТIЕХЬАГIА

Шалински райцентрерча наькъех язъяьча «Маца тоадергда наькъаш» яхача корреспонденце хьакъехьа иштта жоп лу Шаьла райисполкома председатела нов. Баснакаева: «Райцентрера наькъаш тоадеш латт. Эггара хьалха тоадаь доахаргда Ленина цIерахчен, Кирова цIерахчеи, Грозненскии, Школьнии улицашкара наькъаш. Цу гIулакха 5 грузовикаца 12 эзар тонн жагIа оза лаьрхIад...»

Коллективана дукха везаш болхло ва Центральни ремонтно-механически завода механо-сборочни цеха слесарий бригада бригадир комсомолец Енгулатов Рифат. Завода дикагIа вола болхло ва из. Бурув деттача чIоаггIа эшаш йола механизмаш къаьстта дика хьаю цо.

Рифата кулгалдеча бригада заводе эггара хьалха коммунистически къахьегама цIи яьккхай. Бригада хьаю ерригa изделеш дика я. Бригада берригa членаш заочно политехнически техникуме дешаш ба.

СУРТА ТIА: бригадир Енгулатов Рифат «МСП-2» яхача детала разметка еш воалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

КАЗАХСКИ ССР. СССР Союза Лакхехьарча Совете хоржамаш деча денна кердача къахьегама коталонашца накъа баха кийчлуш ба Къулбехьен-Казахстански областера элтараш доаха жа леладеча «Кок-Су» яхача совхоза № 4 йолча ферма болхлой.

ДикагIа болча жа Iуша Тургумбаев Амангельде, Амирханов Турлибека, Асанов Куаныша декхар тIаийцад хIара бIаь жийна тIехьа 185 Iаьхар кхебе, аьнна.

СУРТА ТIА: воккхагIа вола жа Iу, коммунистически къахьегама ударник, комсомолец Асанов Куаныш. Духхьашха кхад тоссаргба цо СССР Лакхехьарча Совете бохийтача халкъа викалашта тIехьа.

А. Идрисова сурт.

ТАСС фотохроника.

ХIара харжархо дIахкхетаргволаш

СССР-а Лакхехьарча Совете хургдолча хоржамашта кийчо еш боккха агитационно-массови болх дIаболабаьб Центральни ремонтно - механически завода партийни организаце. Оаха, агитатораша тхоай кварталашка беседаш ю, лекцеш еш, хоржамий Положенех харжархой дIахкхетабу, семилетка диъълагIча шера республика хьалхашка латта декхараш царна дIадовзийт.

Къаьстта чIоагIа теркам тIабохийташ дIайовзийт оаха харжархошта КПСС XXII-ча съезда решенеш, парте керда Программа. Иштта инженера нов. Рябова йийшай «КПСС XXII-ча съезда исторически лоархIам» яхача темах лекци, «Дунен халкъашта юкъерча положенех» беседа яьй агитатора нов. Елизаровас. Дукха ха йоаццаш харжархошта аз йийшай «Коммунизма материально - технически база хьалъяр — коммунизм хьалъяра даькъера керттера декхар» яхача темах лекци.

Оахош еш йола беседаш ладувгIараштa сакъердаме хургйолча, уж дикагIа дIахкхергболча тайпара ю оаха, хIаьта царна дукхагIа пайда баргбола масалаш юкъекхувл. Айса беседа кийчъеш харжархой дикагIа дIахкхетаргбола форма лох аз. Беседага дика кийчвелча цар телача хаттараштa жопаш дала атта хул.

Беседага кийчлуш эшшаш дола литература деш, цул тIехьагIа конспект оттаю аз.

ХIанз СССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабеча хана къаьстта чIоагIа лоархIам болаш да уж кандидаташ харжархошца вIашагIкхетилга дика вIаштIехьдаьккха дIадахьар. Лакхача идейно - политически боараме чакхдаха лерхI оаха уж вIашагIкхетараш.

А. СТРЕЛЬЦОВ,
агитатор.

ДИКА ДIАБОЛАБАЬБ АГИТАТОРАША БОЛХ

ХIанз вай мехка Лакхехьарча Совете хургдолча хоржамашта еш йола кийчо боккхача лоархIамера политически гIулакх да. Из дика кхета а деш вIаштIехьбаьккхаб агитационно-массови болх Первомайски юкъерча школа агитколлективо. Боккха болх бу цу коллективо шоай школе вIашагIъеллача агитпункте а нах бахача моттигашка а харжархошта юкъе.

Агитатораша беча балха керттера моттиг дIалоац КПСС XXII съезда решенеш, парте керда Программа бахача наха дIайовзийташ цар еча беседаша, вай мехка коммунизма материально-технически база хьалъяра декхараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбоах цар.

Харжархоша чIоагIа сий деш лоархIаш ба агитатораш Т. Анепкина, А. Чаниева, З. Кузьмичева. Шоай беседаш района, республика хьалхашка латтача декхараица ювзаш ю цар.

В. ГАДАЕВ,
КПСС Первомайски райкома пропагандист.

№ 3 йола „Агитатора блокнот“

Кепа а теха араяьннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIан йола кхоалагIа номер.

Блокнота тIа кепа теха я «Идеологически болх — коммунизм хьалъяра лоархIамера средство» яха парте обкома секретара Б. Габисова статья.

«Беседашта йола материалаш» яхача разделе номер тIа кепа техай «Социалистически демократех» йолча цифраштеи оакъдараштеи Къилбаседа Кавказа юрта боахама болхлой совещане дакъа лоацаш хиннараша Краснодарскии Ставропольскии краяй, Ростовски областа, Кабардино-Балкарски АССР, Калмыцки АССР, Дагестански АССР, Нохч-ГIалгIай АССР, Къилбаседа-ХIирий АССР берригача колхозникашкеи колхозницашкеи, совхозий болхлошка, специалисташкеи Iилмахошкеи, юрта боахама берригача къахьегамхошка даьча кхайкарала. Укхаза кепа теха я КПСС обкома юрта боахама отдела заведующе Ф. Юрченко «ХIара гектара тIара — дукхагIа юрта боахама продукци» яха статья а.

«Хоржамашкара хоржамашка» яхача рубрика кIал кепа техай «Кердача избирательни участке» аьнна корта болча В. Разгарова корреспонденцена, «Диъ шера кхоачашъергья» яхача М. Владимирова корреспонденцена, хIаьта агитационни балха хроника а еннай.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Хьинаре къахьегаш хьабоагIа Грознерча № 1 йолча хIамаш тегача фабрикера комсомольцаши кагирхойи. Белгалъяьнна дика болх беш я комсорг Маргарита Несветаева. Массехк смежни професси Iомаяьча Маргарита доккха новкъостал ду балха дукха опыт йоацача мехкараштa.

Цул совгIа Несветаева дика дружинница а я.

СУРТА ТIА: М. Несветаева.

Г. ЛЫСЕНКО сурт.

Йизза кийчо ергья бIаьстанна

КПСС XXII съезда решенеш кхоачашъяраи СССР Лакхехьарча Совета хоржамашта сийленца накъа бахараи къовсам а лоаттабеш тракторaштеи автомашинаштеи ремонт яра план кхоачашъяра социалистически яхье баьннаб Ведана района «Сельхозтехника» отделенера механизатораш.

«Сельхозтехника» отделене колхозашка юртбоахама машинашта ремонт яра ши бригада вIашагIтехай.

Къаьстта дика болх бу цигa коммунистически къахьегама ударникий цIи яккхара къовсам лоаттабеча механизатораша — токара, коммуниста Исмаилов ИсмаIалеи электросварщика, комсомольца Джабраилов Iалаудеи. ДIабахача январь бетта юртбоахама техника ремонт яра план 180 процент кхоачашъяьй нов. Исмаилова, хIаьта Джабраилова — 162 процент. Шоаш беш бола болх цIенеи дикеи бу цар.

Царел тIехьа ца бусаш хьабоагIа двигателашта ремонт ю слесараш Борщигов Рамзани, Сириев Назарбеки, Эскиев Абдулвахьиди. ДIабахача бетта план дуккха а тIеххкоачашъяьй цар массанеша а.

Дика толамаш доах коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхара къовсам лоаттабеча овлаш а тIехьа хьу дIа а йоаккхаш лаьтта мукъадоаккхаш йоаллача коллективо. ДIадахача шера 200 гектар лаьтта мукъадаьккхад цо. Укх шера а тIеххкоачашъю бригада шоай план.

Кхыча механизатораштa юкъе дикагIа болх беш а массайолча хана заданеш тIеххкоачашъеш а ба трактористаш-машинисташ Багиев Хасмахьамад, Зулкархаев Цалу.

ХIанз отделенерча механизатораштa хьалхашка доккхий декхараш латт. Уж декхарийла ба 1-гIа март кхачалехьа колхозий ерригача тракторашта ремонт яра балхаш чакхдахеи кхыйола юртбоахама техника бIаьстанга кийчъеи, хIаьта апрель бетта хьалхарча деношка хьажкIашта лаьрхIа 100 гектар хулача лаьттара овлаш хьадахеи. Уж декхараш кхоачашдергхиларах дог тийша я «Сельхозтехника» отделенера коллектив.

С. АЛИЕВ,
Ведана района «Сельхозтехника» отделенерча парторганизаце секретарь.

Ялаташ хьувкъийтаргда комсомольцаша

Юрта боахама продукци алсамъяккхара даькъе парте хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара чуийнна къахьегаш ба Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза комсомольцаши кагирхойи. Январь бутт чакхбоалаш совхоза комсомольцашеи кагирхошеи шоаш 3000 тонн кхои 75 тонн гаргга минеральни удобренеши яхкаьяр хьажкIаши шекар свеклаши дIае лаьрхIача кхашка.

Бийсана 3 сахьат даьлча денз 11 сахьат даллалца кхухь кхашка кхо совхоза йиъълагIча отделенерча комсомольцашеи кагирхошеи. ГIор ешачул тIехьагIа трактораща из болх бе халагIа доландаь, гIор яшшалца ду цар из.

Цу отделенерча хьажкIаш лелаеча звенона керте латтача комсомольца Вадиев ХIаронеи тракториста Ташаев Маканеи кулгал а деш, кхашка кхо дуллача къаьстта дика къахьегаш ба звено членаш Исраилов Зайнди, Хатуев Iаддалхьамид, иштта кхыбараш.

— Кхо а дилла лаьтта тоадарца Iалашдергда вай хьажкIаш хьувкъилга,— йоах звено комсомольцаша.

Ш. АХМАТОВ,
«Дружба» совхоза ВЛКСМ комитета секретарь.

ДИЪЛАГIЧА ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

Коммунистически къахьегама промысел яха цIи лелаеча «Малгобекнефта» НПУ шоллагIча промысла коллективо даь кхайкарал хьал а лоацаш, семилетка диъълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра лаккхара социалистически декхараш тIаийцад Карабулакски бурув тохара контора . Иван Ильич Сафонов начальник волча вышкомонтажникий цеха коллективо.

Шоай торонаш тахка а техка, цеха коллективо дош деннад: шера йола бурув тохара вышкаш хьалъяра план 5-ча декабре кхоачаш а яь, шу чакхдалалехьа кхы цIаьккха а бурув тохара цхьа вышка хьалъяьъяккха, вышкаш хьалъярга сметах дIабахийта лаьрхIа мах 5 процент чухнахьа баккха, хIара вышка хьалъяра планах лийрхIачул 1—2 ди кIезигагIа ха йоае, шоай балха говзал а дешара боарам а хадданза лакхбе, цехера хIара болхло рационализатор хургвола гIулакх вIаштIехьдаккхара тIакхувш хила.

СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш хула ди — март бетта 18 ди — хьаоттача денга вышкаш хьалъяра квартальни план кхоачашъе а, хIаьта квартал чакхъялалехьа планах 5 вышка хьалъе езача метте 6 вышка хьалъяьъяккха а — иштта да вышкомонтажникий барт тайнача коллективо денна дош.

В. ЛУБКОВ.

ГIулакх кIалдитанзар

Шийхаьннахьа автомобилий шассеш хьа ца кхачар бахьан долаш январь бутт хьахиннача юххье лерттIа болх бе йиш йоацаш йисар «Красный молот» завода сборочни цех. Бетта план кхоачашъяра дукха низ тIабахийта безаш гIулакх эттар январа тIеххьарча итт дийнахьа.

Сборщикаша бетта план кхоачашъерг ма йий, аьнна хета йиш йоацаш гIулакх дар эттар, цхьабакъда, берригa низ тIа а бахийта баьча балхо толам баьккхар — 31-ча декабре цехера араьлар планах тIеххьара насосни агрегат. Йизза кхоачашйир январь бетта план.

Из толам боаккхача къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлар къаьна болхлой Н. Ладянови Н. Балашевичи, комсомольцаш А. Анакови В. Мелешкои керте латта бригадаш.

Доккха хIама карагIдаьлар цементировочнии насоснии агрегаташта тохкамаш деш йолча Владимир Гончарова бригадацарча тохкамхошта а.

Мелла йоккха хало хинная а, гIулакх кIалдитанзар сборщикаша. Агрегата деталаш еш хиннача берригача машиностроителаша доккхал ду шоай сий долча сборщикий коллективах. СССР Лакхехьарча Совете хулача хоржамий сийна къахьегама вахте эттай хIанз из коллектив.

К. ТИМОФЕЕВ.

Квартала план —18 марта

1962-ча шера план ханал хьалха кхоачашъяра а СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш хулача денна сийленца накъа яхара а шерра социалистически яхь а йоаржаяь, укх шера лаккхара социалистически декхараш тIаийцад Грозненски дахчан хIамаш еча завода коллективо:

хьалхарча квартала план СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш хулача денга — 18 марта кхоачашъе;

шера план 25-ча декабре кхоачаш а яь, шу чакхдалалехьа планал совнагIа 10 эзар сома маьха продукци арахеца;

халача балхашта механизаци ярца, керда техника юкъейоалаярца къахьегама овсарле планах лаьрхIачул 3 процент лакхъе, продукцега дIабода мах соахкарчул 1,3 процент чухнахьа баккха;

электроэнерге, пара, доагора, бедала, материалий мамогга кхом а беш, из кхомбара чотах планал совнагIа 3 эзар сома пайда бала.

ТIайица декхараш кхоачащдара тIайийрзза къахьегаш я завода коллектив.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

ХЬАКХИЙ ДУЛХ ДУКХАГIА ДАККХА

лаьрхIад Нохч-ГIалгIайчен юртбоахама къахьегамхоша

Укх деношка Грозненски опорно-хьокхама шурий совхоза клубе вIашагIкхийтта хилар хьакхарч лелаеча фермай дикагIа бола болхлой, юрта боахама специалисташ, боахамий кулгалхой, партийни болхлой. Уж гулбеннабар эггара лоархIамегIара гIулакх дувца: мишта вIаштIехьдаргда укх гарггарча шерашка оахача лаьтта хIара 100 гектара лоархIаш 100 центнери кхыча лаьттай хIара 100 гектара лоархIаш 21 центнери дулх даккха.

Совещани хьайийлар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. С. Трофимова. Дулх мамогга дукхагIа даккхара хьакхарч ебае еза, аьлар цо. Цудухьа дикагIа вIаштIехьбаккха беза хьакхарч лелаеча фермай болх, дIадахача шера 4211 хьакха хьал а кхеяь, 3855 центнер дулх паччахьалкхенна дIаденнача дикагIа болча свинарий Шарунов Митрофанеи Андреев Павелеи балха говзал дIайовзийта еза республика берригача хьакхарч лелаерашта, дикагIа кулгалде деза фермашта, даьхача толамех кхоачам ца беш къахьега деза, керда методаш балха юкъе а кхухьаш, кIезигагIа мах дIабодаш, дукхагIа дулх даккха деза.

ДIадахача шера даькхкача дулха итогех лаьца къамаьл дир парте обкома юрта боахама отдела заведующе Ф. И. Юрченкос.

Докладах хиннача пренеех къамаьлаш дир «Надтеречный» совхоза директора П. Алаева, Грозненски опорно-хьокхама шурий совхоза свинара М. Шарунова, «Красноармейский» совхоза керттерча зоотехника А. Пинчука, № 2 йолча баьца даарий-шурий совхоза свинара А. Ермоленкос, дуккха кхычар а.

Совещане дакъа лоацаш хиннараша Нохч-ГIалгIайчен берригача хьакхарч лелаерашка кхайкарал дир.

Республика дикагIа болча хьакхарч лелаерашта мах бола совгIаташ делар.

ЧIоагIа безамах бенна къамаьлаш деш боахк совещане баьхкараш (аьрдехьара аьттехьа): № 2 йолча баьца даарий-шурий совхоза хьакхий ферма бригадир А. Сидорюк, Предгорни опытно-хьокхама боахамера свинарка О. Омельченко, «Шалинский» яхача совхоза хьакхий ферма бригадир В. Васильева, Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза свинарка М. Жданова, № 1 йолча шурий совхоза свинарь-механизатор Р. Борзенко, «Самашкинский» яхача совхоза свинарка Н. Мельникова, «Дружба» совхоза свинарь Е. Логинов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Керда декхараш хьакхарч лелаерашта кхоачашдулургдолаш да

Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама болхлошта хьалхашка, аьлар ше доклад еш нов. Юрченкос, декхар оттадаьд: укх гарггарча шерашка 100 гектар долча оахама лоархIаш 100 центнери 100 гектар юртбоахамерча вокх лаьтташта лоархIаш 21 центнери дулх даккха. Цу гIулакха мел эшар долаш я колхозаши совхозаши.

1961 шера 1960 шерарчул 14 процент дукхагIа а даькхкад, 16 процент дукхагIа кийч а даьд республике дулх. Хьайбай боахаме лакха хьокхамаш дахарах КПСС обкомеи республика Министрий Советеи карара кара тела ЦIе байракх еннай Гудермеса районерча хьайбаш леладерашта.

Цхьабакъда, дулх кIезиг-дукха дукхагIа даькхкадале а, из кийчдара план ерригача республике кхоачашъяьяц. Даьхен доккха декхар тIадисар Наьсарен районерча совхозашта, МагIалбика зонерча боахамашта, Грозненски района колхозаштеи ссвхозаштеи.

ДIадахача шера 100 гектар долча оахама лоархIаш 22,9 центнери 100 гектар долча юртбоахама вокх лаьттаашта лоархIаш 4,9 центнери дулх даькхкад республика колхозашеи совхозашеи. 100 гектар долча оахама лоархIаш 100 центнер дулх доаккхаш хилча 4,4-зза дукхагIа даккха деза из. Дулх сихха дукхагIа даккхара керттера уйла тIаяхийта еза хьакхарч ебаяра, кастагIа онда доалаш дола хьайбай боахама дакъа из хиларах тарра.

ХIаьта 1961 шера хьакхарч ебаяра план а кхоачашъяьяц дуккхача боахамаша.

Хьакхарч чукхабара план 48 процент мара кхоачашъяьяц республико. 7 эзар хьакха чукхаба езаш план хиннача Надтеречни района совхозаша шера 2.130 хьакха мара кхаьбаяц, цхьабакъда, кагий Iаьсий-м дукха доадаьд. Хьакхарч чукхабара план 35 процент мара кхоачашъяьяц Наьсарен районо.

Хьакхий дулх доаккхилга геттара мела лел вайцига. Ерригача республике 1961 шера кийчдаьча дерригача дулха юкъе цо лаьца дакъа 38 процент мара дацар, толашагIа долча боахамашка из показатель 70 процентага дIакхоаччашехьа а. Масала, Грозненски шурий совхозе 66 процент яр из.

Доклада тIа а пренешка къамаьлаш даьча совещане дакъа лоацаш хиннараша а нийса белгалдаьхар, дуккхача колхозийи совхозийи хьакхий фермашка доал доацаш хилар, толашагIа болча хьакхарч лелаерий опыт кIезига юкъекхухьаш хилар.

Республикерча юрта боахама къахьегамхой лоархIамегIара декхар — 1962 шера чукхаьба йорста а яь 118 эзарнел кIезигагIа йоацаш хьакхарч паччахьалкхенна дIаялар. СихагIа кхоачаш мишта дергда из декхар? ЛаьрххIа корта а болаш къамаьл хилар цу хьакъехьа совещане.

ХIара колхози совхози декхарийла я эшшача бoараме концентрированни доакъараш кийчде, лаьттан тIа гув беча хьисапе фермашта юххе тоъал хьажкIий силос йолла, шекара свеклаща, аьлах даьккхача хьоараца, консервированни хьажкIашца шортта кхоачам бар.

Доакъараш кийчдара хьакъехьа, масала прогрессивни методашца силос лаьттах йоллара хьакъехьа, къамаьлаш доладеннача хана, совещане хиннача цхьаболча боахамий кулгалхой цIийбала бийзар. Цхьаццайола моттигаш я вай хIанз а лаьттан тIа гув беча хьисапе хьажкIий силос йоллилга гIойленагIа хилар теркала ца деш.

Дош деннад, кхоачаш а дергда

Соахка тха совхозо хьал а кхеяь дIаеннай 6848 хьакха, е оахача лаьттах цхьан гектара лоархIаш 0,9 хьакха.

Укх шера хьалкхе а яь, 20400 хьакха дIаяла дош деннад совхоза коллективо, хIаьта чуоттаяь латта 1100 хьакха дIаяла а лерхI. Цу гIулакхо торо хулийтаргья тхога оахача лаьттах 100 гектара лоархIаш 95 центнер хьакхий дулх дала. Мишта йиш хургья тхога уж толамаш даха?

25 килограмм хулаш йола биъ бутт баьнна хурскаш чуоттаяь лоаттаеча группах дIатох. Ши бутт баьнна хурскаш шоай клеткашка юхе а юташ, царех дIакъоастаю ноанош. Юхейиса хурскаш биъ бутт баллалца кагийча группашца хьалкхеюю.

Цу тайпарча методаца дIадахача шера тха свинаркаша Филимонова Аннас, Гриченко Верас, иштта кхыбараша хIаране 700 хурск хьалкхеяьй, биъ бутт баьнна хIара хурск 30 килограмм а хулаш.

Бокххача лоархIамера гIулакх да чуоттаяь лоаттаеча хурский группа вIашагIйоллар а. Цу группера хурскаш ха, дозал, дегI дахьалга цхьатарра долаш хила еза. ХIара свинарага цхьацца группа мара яц. Хьакхарч яхкара гIулакх вIаштIехьдаккхарга хьежжа хул группацарча хьакхарчий дукхали кIезигали. ХIара бетта фермерча хьакхарчаша 1000 хурск ергйолаш вIаштIехьдоаккх оаха из гIулакх.

Фермашка самокормушкаш я. Хьакхарч дикагIа тоаенна хилийтара, ялат ца а телаш, тайп-тайпара доакъар доалла комбикорм тел. Цул совгIа, хийи бардеи цхьана а тел хьакхарчашта.

Укх шера кхы а доккхагIа толамаш доахаргда оаха.

А. ПИНЧУК,
Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза керттера зоотехник.

ХЬАКХИЙ ДУЛХ ДУКХАГIА

«Надтеречный» совхозе нана-хьакхарч лелаеш я со. Эггара хьалха чIоагIа хала дар сона из болх беш, хIана аьлча из болх дика бовзаш яцар со. ЧIоагIа новкъостал ду сона сай новкъоста Кудлаева Любас. Цо Iомайир со мишта гIулакх де деза хьакхарчашта, яхка езъенна хьакхарч мишта лелае еза, хIаьта хурскаш ца йойташ мишта хьалкхее еза.

Хьакхарчашта дика гIулакх дарахи уж хан-ханнахьа кхабарахи вIаштIехьдаьлар са планал совгIа дулх тIакхетийтеи ца йойташ хурскаш хьалкхееи. Аз дош лу укх шера хIара нана-хьакхийна тIехьа 22 хурски, цкъа яхкача хьакхийна тIехьа 7 хурски хьалкхее.

Уж декхараш толамца кхоачашдара сай низ а хьинар а ца кходеш къахьегаргда аз.

П. АЛАЕВА,
«Надтеречный» совхоза свинарка.

ХУРСКАШ — ДУЛХ ДАККХАРА КЕРТТЕРА КХОАЧАМ

Массанена ховш ма дий, хьакхий дулх дукхагIа даккхара къовсам хурскаш зIамига йолча хана дენз лоаттабе безилга. Из гIулакх дага а кхоабаш ерригa уйла хурскаш хьалкхеяра тIайохийт аз.

Хурский ши бутт баьнначул тIехьагIа ноаношцара хьакъоаста а йийя хIаране чу 10—15 хурск а хулийташ лаьрххIа царна хьаяьча станокашка дIачуехк. Цхьаццайола хурскаш унахцIена йоацаш, заьлза йолаш нийслу Iояьча хана. Цу тайпара хурскаш диетни хIама хьувкхача къаьсттача станокашка чуйохк. Цу гIулакхо дикка аттача боакх царца бу болх. Заьлза йолча ерригача хурскашта хьувкх чакхъяьккха шура, мерза буракаш, иштта кхыдола царна пайдана хургдола доакъар. Цхьабакъда, цу гIулакха керттердар да цхьан ханна яь хурскаш цхьатарра дегIайоагIаргйолаш болх вIаштIехьбаккхар.

Укх шера сона тIачIоагIъяьча 400 хьакхийгара цкъа яхкача хьакхийна тIехьара 8 хурски хIаьта нана-хьакхийна тIехьара 13 хурски кхее дош лу аз.

ДIабахача январь бетта ворхI нана-хьакхийна тIехьара 77 хурск кхеяьй аз.

*А. ЕРМОЛЕНКО,
№ 2 йолча баьца даарий-шурий совхоза свинарь.*

ДУЛХ АЛСАМДАККХАРА БОЛА ЛОАРХIАМЕГIАРА НИКЪ

Хьакхарчий фермашкарча дикагIбарий республикански совещане хиннараша Нохч-ГIалгIай АССР берригача хьакхий дулх доаккхача болхлошкеи юрта боахама специалисташкеи даь кхайкарал

Хьамсара новкъостий!

КПСС XXII исторически съездои цига тIанийцача парте Программои Iалаьмате чIоагIа айдаьд халкъа къахьегамен политически хьинар. Вай мехка коммунизм хьалъеча доаггIаш дола дакъа лацара шоай берригa низ тIабахнита къахьегаш ба советски нах.

Коммунистически общество хьалъяра хиланза даргдоацача хьалех цхьа хьал да тоабенна, массе оагIорахьара дегIабена, дуккха продукци луш бола юрта боахам хьабелга. Мехка чухь юрта боахама продукташ шортта хулийтилга — из дерригача халкъа гIулакх да!

Хьакхий дулх даккхара гIулакх леладеш долча тхона, республикански совещане доакъашхошта дика хов, укх гарггарча шерашка дулх доаккхилга алсамдаккхара бола керттера никъ хьайбай боахама эггара кастагIа хьалкхувш дола дакъа — хьакхарч мамогга сихагIа ебаелга болга. Оахаш долча лаьттах хIара шишша гектара лоархIаш бIаь килограмм хулаш йола цхьацца хьакха 1962-ча шереи, хIаьта оахача лаьттах хIара гектара лоархIаш цхьацца хьакха укх гарггарча 2—3 шераи паччахьалкхенга йохкара даькъе Украина юрта боахама болхлошта хьалхашка Н. С. Хрущева оттадаь декхар диза кхоачашде йиш йолаш лоархI оаха вай республикерча колхозашкеи совхозашкеи.

Укх гарггарча шерашка оахача лаьттах бIаь гектара лоархIаш 100 центнерал кIезигагIа доацаш дулх даккхара йола лард хургья из декхар кхоачашдарах.

Хьакхарч кхоабилга а йорстаелга а дикагIа беркат доалача кердача тайпара леладеш бола хьакхарч кхоаба тIехбаьнна дика болхлой кIезига бац республике, цхьабакъда, цар опыт массанега дIакхоачийтилга хIанз а мела леладу.

Грозненски опытно-хьокхама шурий совхозе шин механизатора Митрофан Иванович Шаруновеи Павел Кириллович Андреевеи 1961-ча шера 10 бетта ерриганех а 3855 центнер хулаш йола 4211 хьакха дIаелар паччахьалкхенна, тIанийцача декхарах дIаяла лийрхIараш 4000 хьакха мара йоацача метте. Хьакхий дулха цхьан центнерага дIабаха мах 39 соми 23 кепиги ба. Цу боахамерча свинарка Мария Афанасьевна Наумовас, тIанийцача декхарах 2000 хьакха кхее езаш хиннача метте, 1961-ча шера хьалкхейир ерриганех а 2013 центнер хулаш йола 2115 хьакха. Цо лелаьча хьакхарчашта юккъера лаьрхIача дийнахь-бус хIаранена 513 грамм тIаеттаеннай, хIаьта тIакхийттача хьакхий дулха центнерага дIадодар 32 соми 11 кепиги хиннад. Шоаш хьожача хьакхарчашта тIехьара, ноаношта тIехьара къоастаеча хана цхьаццане 14 килограмм озаш йола 1714 хурск хьалкхеяьй свинараша СтупниковгIар Мария Захаровнаси Иван Михайловичеи — хIара керттерча нана-хьакхийна тIехьара 18 хурски духхьашха цкъара яхкача хьакхийна тIехьара 7,5 хурски хул уж.

ХIара нана-хьакхийна тIехьара 23 хурск хьалкхеяьй Наурски района «Терский» яхача совхоза свинарка Евгения Ильинична Адоньевас. Ше хьожаш йолча 25 нана-хьакхех хIаранена тIехьара 22 хурск хьалкхеяьй Предгорни опорно-хьокхама боахамерча Евдокия Барковас.

Хьакхий дулх доаккхилга сихха алсамдаккхараи цунга дIабода мах чухнахьа баккхараи оаха эггара хьалха динза даргдоацаш лоархI хьакхарч лелаяра гIулакх дикагIа оттадаьча вай хьалха латтача хьакхарч кхоабарий опыт укх шерре а хIара колхозага, совхозага, хIара фермага дIакхоачийтилга.

Фермай болх тоабара хоадамбеш лоархIамера бараш нах ба. Хьакхарчашка хьожаш болча наьха кадраш массаза а цаIаш хилитара, уж Iомаяра цар къахьегам овсаре хургболаш культурно-бытовой гIулакхаш тоадара йоакхо е еза. Хьакхий товарни ферма хIара болхло тракториста - механизатора говзал йолаш хила веза ха хьакхаьчай.

Доккха а кхоачашдинза даргдоацаш а декхар латт вайна хьалхашка: ерригача республике бокъонца тоа а яь 1962-ча шера 118 эзарнел кIезигагIа йоацаш хьакхарч паччахьалкхенна дIалулга.

Из декхар кхоачашдара къаьстта дукхагIа уйла тIаяхийта еза духхьашха цкъара яхкаш йола хьакхарч сихха ебаяра, яхкаьчули дика тоаенначули тIехьагIа мара уж дулха дIа а ца телаш.

Iома а яь республика боахамашта шерра юкъеяхьа еза юртбоахама лаьттай хIара 100 гектара лоархIаш 165 центнери цу даькъе оахача лаьттай хIара 100 гектара лоархIаш лоадама хIама ца эшшаш 200 центнери а доаккхаш укх тIеххьарча шерашка лоадама хIама ца эшшаш диазза дукхагIа дулх даккха цунга торо хилийта йола духхьашха цкъара яхкача хьакхех пайда эцара хьакъехьара Московски областа «Кленово - Чегодаево» совхоза опыт.

Февраль бутт чакхбалалехьа нана-хьакхарч 7 эзарнеген духхьашха цкъара яхка хьакхарч 14 эзарнеген дIакхоачае еза вай.

Духхьашха цкъара яхка хьакхарч цхьоаггIа бIаьстан юххье яхкаргйолаш вIаштIехьдаккха деза, цар Iояь хурскаш аьхки-гурахь дарегIарча доакъарца хьалкхеергйолаш.

Хьакхарчий боахамашка овлан тIара эргабаккханза баргбац племенной болх, хилийта мегаргдац шоайла гаргало йола хьакхарч вIаши лелилга, юкъедоаладе деза хьакхарчашта фермашка промышленни скрещивани елга, дукха продукци йоала керттера нана-хьакхарч хила еза хIара боахаме.

ДегIа дозалга хьежжа группаш а еш къоастае еза тоаялийта къоастаю хьакхарч, царех хIара группана къаьстта оттаяьча рационах кхаба еза уж, дийнахь-бус царех хIаранена тIакхеташ дола дулх 400—500 граммал кIезигагIа хургдоацаш.

ХIара хьакхий товарни ферме вIаштIехьдаккха деза аьла хьоари силоса пастеи кийчъелга, доакъарий рационаца уж 30—35 процентага дIа а кхоачаеш. Хьалхе кийч а яь мара, фийгаш дийна долаш ехка мегаргьяц хьажкIаш а кхыдола ялаташ а. Укх шера 1-ча маял тIехьа ца доалийташ, тоаялийта чуоттаяь ерригa хьакхарч самокормушкашца, группаша хий мелача моттигашца Iалашъяра доакъар диллареи фермашкара кхо даккхареи балхашта механизаци яра де йиш мел йола хIама де деза.

Хьакхарч кхоабача йоккхийча фермашка массанахьа а доакъар кийчдеш йола механизированни цехаш укх шерре а хьалъелга Iалашдинза даргдац. Ерригa тоае чуоттаеш йола хьакхарчи нана-хьакхарчи май бетта денз цига дIайига йиш хургйолаш, моттигерча дарегIарча гIишлой материалех Iалаьмате сиха хьалъе йолае еза ахканара лагераш, вIаштIехьдаккха деза хIара ферме доккхий Iулаш а деш хьакхарч кхоабилга, юкъедоаладе деза электрически Iуй а иштта кхыдола прогрессивни балха хьисапаш а.

Вай декхар да хьакхарчий боахамашка лерттIа доалца оттадарца хоадам боллаш къовсам лелабар, хьакхарч ца йойташ хьалкхеелга Iалашдар.

ДукхагIа дулх даккхара даькъе эггара лоархIамера бар хьакхий боахам болга дика кхета а деш, оаха, совещане доакъашхоша, берригa свинаркаш, свинараш, юрта боахама специалисташ тIахьех укх шерре а оахача лаьттах кхаь гектара лоархIаш республике цхьацца хьакха хьалкхеяра.

Хьакхий дулх доаккхилга сихха алсамдаккхар — из да оахача лаьттах хIара 100 гектара лоархIаш 100 центнерал кIезигагIа доацаш дулх даккхара декхар кхоачашдара эггара хьалха вай кхоачашде дезар.

Механизаци—дулх дукхагIа даккхара керттера лард

Сурта тIа: М. Шарунов ший балха тIа.

ДIадахача шера Андреев Павелаца хьакхарч лелаеча ферме балха вахавар со. 1961 шера итт бетта 4211 хьакха хьал а кхеяь, паччахьалкхенна 3855 центнер дулх дIаделар оаха. ХIара хьакха 91,5 килограмм хилар.

Укх шера декхар тIаийцад оаха чу а оттаяь, дика йорста а яь, хIара хьакха 90 килограмм а хулаш, 5000 хьакха паччахьалкхенна дIаяла.

Дувца безам ба са, мишта даха йиш хургья тхога уж толамаш. Эггара керттердар да хьакхарч дика кхабар. Хьакхарчашта Iана тоъал кургански способах силос кийчъяьй оаха. Из эггара дикагIа йола способ я. Иштта кийчъяь силос хьакхарчаша дика юъ. Цудухьа дикагIа долча боахамаша цу тайпара мара кийчъяц силос.

Кхы а дикагIа юъ хьакхарчаша силосах кийчъяь паста. Из массаза а кийчъеш машин я. Паста тоае цунах комбикорм тох. Пастала совгIа консервированни хьажкIаш, шекара свекла, барда, биостимуляотраш, эшшача тайпара аьлах даькхка хьоар тел оаха. Вешта аьлча, дарегIа а долаш хьаьна доакъар тел. Ала деза аьлах даькхка хьоар дика хьоанал йоаллаш долга. Из техача торо хул дукха мах болаш дола доакъар кходе.

ДIахо дувцаргда аз хьакхий дулха цхьан центнерага бода мах 39 сомагеи 29 кепигагеи а кхачийта, совхоза 70 эзар сома пайда бала тхоай мишта вIаштIехьдаьлар. Доккхий Iулаш а деш хьакхарч лелае даьлар тхо тхоай ферме. ХIанз тха ферме 2100 хьакха я. Хьалха ужжал йолча хьакхарчашта гIулакх деш ворхI болхло вар, цул совгIа доакъар хьагIакхухьаш а вар кхо саг. ХIанз азеи Павелеи бу из болх. Духхьал цхьан алапех кходу оаха хIара бетта эзар сомага кхаччалца ахча. Тхона эшача гIулакха доакъар хьакхухьаргдолаш тележка тIехьа а йийза «Беларусь» яха трактор я тхога. Цунах йоал карт а яь хьакхарч лелаеча помещене гонахьара площадкаш цIенъеш йола приспособлени а. ХIаране шорал 140 метр хулаш йола ши площадка цIенъеш хилча чIоагIа дукха ха коае езар тха, трактораца геттара сиха бу оаха из болх.

Хьакхарчашта доакъар телара балхашта а механизаци яьй тха свинарнике. Емкостера трубопроводашка гIолла нийшка хьаух барда. B_{12} яха витамин теха барда хьакийчбаьча дийннахье дIател хьакхарчашта.

Тха рационализатораша механизированни доакъар дехка площадкаш хьаяьй, кастта болх беш хургья уж. Самосвалаша Iо а доассадеш, транспортераца бункера чу Iочуахийта йиш хургья концентрированни доакъар. Из доакъар дозатора чу Iочуух, цу кIалхарча рельсаш тIа гIолла Iойода доакъар эдеш йола машин. Гув тIа латтача емкостера доакъар эдеш йолча машина чу хьачуух барда, хIаьта дозаторера — концентрированни доакъар. Управлене пультера из машин болх бе йолайолийтаргья оператора. Дукха ха ялалехьа площадке латта 40 ний доакъарах хьалъюз. Цу гIулакхо торо хулийт цхьан ханна ерригача хьакхарчашта доакъар тела.

Хьакхарч лелаераш хинна а ца Iеш, трактористаш а оператораш а хургда тхо. Укх гарггарча хана кургански способах силос кийчъяра а механизаци ергья. Керда свинарник хьайича цхьатарра ха йолча хьакхарчашта къаьст-къаьста гIулакх дергда оаха. Из дикагIа а аттагIа а йола метод я.

Хьакхарчашта дукхагIа дулх тIакхетийтара боккхача лоархIамера гIулакх да хьакхарч чуйоахка помещенеш цIена лелаяр а. Iхоай помещенера кораш дIакъайлад оаха. ЦIеначеи баьдечеи помещенешка дика салоI хьакхарчаша. Площадкашкара дIадоах оаха кхо.

Иштта балхаш деш вIаштIехьдаьлар тха деннеи буси хIара хьакханна 420 грамм дулх тIакхетийта. Цхьан сахьата доаккх оаха 1,2 центнер дулх, е вешта аьлча, дийнахьа 840 килограмм.

Хургйолча КПСС Центральни Комитета Пленума сийна оаха дош деннад чу а оттаяь, кхаба а кхаьба Пленум хьаеллача денга кхо бIаь совгIа хьакха паччахьалкхенна дIаяла.

М. ШАРУНОВ,
Грозненски опорно-хьокхама шурий совхоза свинарь.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ГIУЛАКХАШ

Ши кIира гарггарча хана Американски паччахьалкхений организацена (ОАГ) юкъедолхача мехкий кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий Совещани хилар Пунта-дель-Эсте. «Цхьа фронт» а яь латиноамерикански мехкаш революционни Кубана духьал даха гIерташ ВIашагIкхийттача Штаташа масса а тайпара лелаеча маневрашка, чIоаггIа уйла тIаяхийта хьожаш хилар дерригача дунен общественность. ХIанз, совещане итогаш хьакхайкаяьча хана, хIаранена гуш да кубински революце моастагIаша шоай торонашта боаца мах бар а юххе кхаьчача уж чIоаггIа эшаш дош хадар а.

Кубера режим шоашта чIоаггIа гоама хиларца США-на керте латта гIозараш гIертар Кубайцара дипломатически гIулакхаш хоададара а цунна духьал къиза экономически санкцеш лелаяра а латиноамерикански мехкаш раьза де. Цу хьакъехьа цар хьийга къа зехьа дайра: Латински Америка 140 миллион е 70 процент нах бахача, эггара доккхагIа долча мехкаша — Бразиле, Мексика, Аргентина, Боливе, Эквадоро, Чиле — цу нийсхо йоацача гIулакхашта США хьаллаца тиганзар. ВIашагIкхийттача Штаташта мегар ОАГ-на юкъера Куба дIайоаккхаш йола резолюци чакхъяккха, цхьабакъда, цох царна вIалла лоIам хиланзар. Резолюци тIаийцар хиланза яргйоацачарех эггара кIезигагIа йолча голосашца — 21-нех 14-ца, из ОАГ устава духьали юридически низ боацаши хилар дувца дезаш а дац.

Бразилена, Аргентинана, Мексикана, Латински Америка ишттта кхыча мехкашта хьалхле лелаечар аьлар яь решени законах нийса а шоаш тIаэца йиш йолаш а яц. Бакъдар аьлча, ОАГ устава тIа аьннадац идеологически дешаш бахьан долаш моллагIа а латиноамерикански мохк цу организацера дIабаккха йиш я аьнна. Бразиле кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Дантаса нийса белгалдаькхача тайпара, кубински строяна духьаларча санкцеша тIехье хала хургйолча, кхерамерча гIулакхашка кхоачавергва. Цох пайда а эцаш, ВIашагIкхийтта Штаташ дIахо йодача хана а гIертаргья, шийна ца езача режимашта духьалара «коллективни гIулакхаш» чакхдаха.

Америка кепа йоазоно къайлахьоц, Америка мехкашта юкъерча совещане хьахинначо Латински Америке а дерригача дунен тIа а ВIашагIкхийттача Штатий сийна чIоаггIа хIама тохаш хилар. Революционни Куба бехке яра «тамашне цхьоагIо» хилар Дин Раска яхе а газеташтa бакъахьа хет бакъдар дийцача. Пунта-дель-Эсте «хабар доаццаш Фидель Кастроца моастагIал лоацийтилга» ВIашагIкхийттача Штатий вIаштIехьа ца далар а дувцаш «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето язду: «цхьаккха дипломатически котало а ца йоаккхаш, паччахьалкхен секретарь Дин Раск ВIашагIкхийттача Штатий сий довргдолча хьала вай къалхардахара шийна могар де дезача кхаьчав.

Революционни Кубай моастагIий эшар

Цхьабакъда, эттача хьала кIалхарвала атта дац. Куба йохаяра хьакъехьа ВIашагIкхийттача Штаташа дIайолаяьча инициативах пайда баргхиларах шеко йолаш яр американски общественность из совещани дIадйолаяла дуккха а хьалхагIа денз. Цу тайпара Куба йохае гIерташ ОАГ совещани 1960-ча шера Коста-Рике а ма яьярий, ховш да, из а толамца чакх ца ялар. США хьалха хиннача паччахьалкхен секретара Гертера шийна могар дича а Куба харцъеш йола «чIоагIа резолюци» тIаэцийта маганзар цу совещане дакъа лоацаш хиннарашка. Цу гIайгIанерча опытах, Америка кулгалхоша йоаггIаш йола выводаш шоашта ца ярах, чIоаггIа хьага ца везача гIулакхашка кхоачабир уж. Совещани цIаькха толам боацаш чакхъяларо ОАГ членашта юкъерча гIулакхий кхохкам кхы а ирлургболча кхоачавергва яхаш нийса белгалдоаккх малхбоалехьарча кепа йоазоно.

Американски паччахьалкхений Организацена юкъера Куба дIаяккхара хьакъехьа яь решени гарггарча хана Вашингтоне ОАГ совете ювца оттае еза. Американски газеташ цхьа кIийле йоацаш кхерац из решени «юридически формальносташа дIалацар а» из чакхъялар йилла ха йоацаш тIехьдалар а». «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето белгалдаьккхача тайпара цу дерриганеша а Пунта-дель-Эсте тIаийцача решене цIенхашттара низ лохбергба.

Латински Америка къаьсткъаьста правительстваш шоашта тIехьаяхар духьа США кулгалхоша тайп-тайпара низаш а ду, кхерамаш тIа а тувс царна. Юххера юхекхаьчача хоадам боллаш гIулакхаш къоастадераш правительстваш а йоацаш, халкъаш долга кхетаде безам болаш бац уж. Америка паччахьалкхен совещани хиннача деношка, ерригача Латински Америке дукха нах юкъе болаш манифестацеш хилар революционни Куба лораяра хетаяь а. ВIашагIкхийтта Штаташ латиноамерикански мехкий чурча гIулакхашта юкъегIертара духьал а. Гаване хиннача Америка халкъий конференце харцйир США-ас Кубински революцена духьал лелаю империалистически политика. «Кубайца барта хилар, — йоах конференце тIаийцача деклараце тIа — из да укх сахьате Латински Америка дерригача халкъий кхоачашданза даргдоаца декхар. Куба гIулакх — из да лоали къели дIаяккха гIерташ къовсам лоаттабеча 200 миллион болча латиноамериканций гIулакх.

Вашингтона лелаеча киловзалаштеи махинацештеи Iехаде могаргдац Латински Америка халкъаш. Ховш да, американски правительство «Прогресса духьа цхьоагIо» яхаш аьнна йоккха цIи тилла экономически «новкъостал» дара программа оттаяь хилар. Вола цIи хезача Маршалла планаца, американски пропаганда нийсъеш йолча цу программо шийна хьалхашка оттаду декхар латиноамерикански мехкаш чуоттадар да, цудухьа, цу мехкаша из кхоачашъяра духьале ю. Латински Америке хиннача американски конгрессменаша духхьала хьайоах из программа латиноамериканцаша дика лоархIаш яц. Из кхетадеш а да: американцаша долларащца тела сагIаш, моллагIча формаца уж теле а дикадар тIадахьаш дац. Латиноамерикански халкъа ший къахьача опытах хов из.

Пунта-дель-Эсте совещани вIашагIъеллараша — ВIашагIкхийттача Штаташа — догдоахар Куба суда хьалхашка бехкеволчун гIанда тIа а хоаяь шоаех судахо хиларга. Бокккъалдар аьлча, суде бехкеволчун гIанда тIа хайшараш «йоккхача дубинка» политика лелаеш шоаш болга цIаькха а гучадалийта США кулгалхой бар. ОАГ-на юкъера Куба дIаяккхара хьакъехьа яьча эхьдайнача решене кубински революци соцаергьяц. Кубас ший сийлахьдоккха гIулакх кхоачашдергда. «Тхо, — аьлар Кубински делегацена керте лаьттача президента Освальдо Дортикос — укх совещанера са паргIата долаш цIадолх, истори резолюцеша а ца деш халкъаша деш хилар тхоашта ховндаь. Американски континент мукъахургья, бокъонца мукъахургья. ОАГ-ца цхьана даьнна а е из йоацаш даьнна а — тхо котдаргда!»

Женевски переговораш йохаяьй

Малхбузехьарча паччахьалкхенаша 29-ча январе йохаяьй ядерни герзашта тохкамаш делга соцадара йола Женевски совещани. ДIахо уж яра «юкъара лард яц» а аьнна, переговораш е ца тугаш сайцар США-и Англеи викалаш. Аьнначох тешаши хIама ца ховши нах хургба, аьнна, хеташ сухал бир, хьагучох, буржуазни пропаганда переговораш йохаяра Советски Союз бехке е. Цхьабакъда, дуккхаза а дийцача цу дарегIарча дешашца Iехабулургбац Женевски совещане балхаца уйла йолаш хиннараш.

Лоадама хIама ца эшшаш кхошу даьккхад Женевски переговораша. Малхбузехьарча паччахьалкхений цу переговорашкара позицеш йовза а цар махбе а бизза кхоачам болаш ха я из. Массаза тIа ца эцаш йитай США-и Англеи викалаша Советски Союза конструктивни предложенеш. Ма чIоагIа лех цар заседаней болх соцабаь ха яккхара даккха тайп-тайпара бахьанаш, из болх сеца йоаккхача ханах барта я ца тугача советски позицена критика яра пайда а эцаш. Цунца цхьана цу селла йIаьхача юкъагIа малхбузехьарча паччахьалкхенаша вIалла а хьагучадалийтадац вIаши мегаш йолча кIийлен тIа соглашени е безам болаш шоаш хилар.

Укх тIеххьарча шин бетта кIезига къахьийгадац Советски Союзо малхбузехьарча паччахьалкхений бехка соцаенна латта Женевски переговораш новкъаяхара. Соахка ноябрь бутт чакхбоаллача хана Советски правительствас предложени елар вIалла тIехьа ца а доахаш, атмосфере а, хина кIалха а, космически аренашка а ядерни герзашта тохкамаш делга соцаде, аьнна, — хIанззехьа а паччахьалкхений къаман средствашца гучадаха торо йолаш дола тохкамаш. Цунца цхьана аьнадар из цIендаь дIадаккхара оттабеча тIахьожама система хьакъехьа соглашени хиллалца лальттан кIалха лелхамаш ма долда, аьнна а. Из предложени тIа ца эцаш Iийра Малхбузехьара паччахьалкхенаш. Цул а совнагIа, Женеве совещани болх беш йолча деношка а ядерни тохкамаш деш яр ВIашагIкхийтта Штаташ.

Ала доагIаш да, ше еннача предложенеш тIа Советски правительствас теркалъяьлга, къаман тIахьожам а болаш, ядерни герзашта атмосфере тохкамаш делга соцадар хьакъехьа соглашени е кийча да шоаш, аьнна, США президента Кеннедеи английски премьера Макмилланеи яь заявленеш. Цхьабакъда, Женевски совещане хьа ма хьоккхара, малхбузехьарча паччахьалкхений кулгалхой дошиi гIулакхи вIашагIкхеташ дац. Цу лоархIамерча проблема хьакъехьа соглашени е безам боацаш уж хилара тешал деш кхы цхьаькха а да: цар теркал ца еш йинтар НАТО юкъарча хьашташта эшшача тайпара, ховш ма хиллара, ядерни тохкамаш деш йола Франци а Женевски переговорашта юкъеоза, аьнна, Советски Союзо енна предложени.

Фу эшац, сенна тIакхувш я малхбузехьара паччахьалкхенаш? Женевски совещане берригача леламо хьахьокх царна хьаштдар, ядерни герзашта тохкамаш делга соцадара тIехь бу тIахьожам а боацаш, Советски Союза територе тIа разведкеи шпионажи лелае торо лахар долга. Дукхача хана денз цар генеральни штабашта дагадоаллаш да из.

Дунен общественностана шоаш дика хетийта а гIерташ, ядерни тохкамий хьакъехьара дош герз дIадаккхара 18 паччахьалкхен комитете дIачуле йоах хIанз малхбузехьарча паччахьалкхенаша. Кхетаде хала дац, комитета теркам ший керттерча декхара — массане а дерриға а герз дIадаккхара соглашени кийчъелга — тIерабаккха а, цунца цхьана ядерни герзашта тохкамаш делга соцадара хьакъехьара проблема къоаста ца еш Iе а безам болаш цар из делга.

Советски правительствас ший заявлене тIа белгалдаьккхад дIахо йодача хана а из проблема мамогга сихагIа къоастаяра тIакхувш ше хургхилар. Цхьабакъда, цунца цхьана цо хоам бир малхбузехьарча паччахьалкхенашка, нагахьа санна цар ядерни герзашта тохкамаш делга ца соцадойя, шийн обороне гIулакхаш чIоагIдар духьа из динза ше а яргьяц, аьнна.

Женевски совещани йохаярца кхы цIаькха а гучадаьккхар США-си Англеи ядерни герзаш кийчделга кхерамеча тайпара сихдар хьаллоацаш шоаш хилар.

Д. БОЧАРОВ.

Шоаш лелабеча террористически балха юхебисараш а хьаьрбаьннаб французски «ультраш». Из деррига а шоашта гушшехьа а правительственни органаша деш хIама дац.

Бомбаш чукхувса бокъо яц. Бомба чуккхессачоа... выговор ю!

А. ЗУБОВА сурт. ТАСС фотохроника.

А. С. ПУШКИН

(Вийнача дийнахьа денз 125 шу дизарга)

«Вайцига керда мелдола хIама хьадоладаьр Пушкин ва» ишттa белгалбаьккхаб А. М. Горьке вай мехка къаман культура историнеи прогрессивни общественни уйла дегIайоалаяраи юкъера гIорваьнна волча эрсий поэта лоархIам.

Александр Сергеевич Пушкин (1799—1837) — эрсий керда литература дIадоладаьр а хIанзарча литературни метта лард еллар а. Цун талант массадолча хIаманца Iалаьмате нийса тарлуши массе оагIув чулоацаши хиларо, цун творчески низои сиха дегIаахарои хьахьекхаб вай халкъа кхетами боккха низи. Пушкински гений чIоагIийр Россе вахар чухь хиннача йоккхийча событеша — 1812 шерара Даьхен тIоми поэт тIехьа волаш а доттагIа волаш а хиннача дикабристий восстании.

Литературацара болх ше юххьанца дIаболабешшехьа а гонахьара вахар довзийташ хул Пушкин, хIаьта хIара цун хинна эргало «лувча кхеран» хьисапе керда а йоах цо. Цул хьалхагIа цхьанна саго ца даьча тайпара шерра а нийса а хьахьекхай поэто эрсий халкъа дикагIа йола оагIош — кортамукъале езар, гуманизм, демократизм, даьхенцара безам, крепостничестваца реи паччахьа Iаьдалцареи цабезам. Шийханарча эггара лоархIамегIарча проблемашца айхха бувзам хиларо Iалаьмате дика художественни керда хIамаш гучадаха вIаштIехьдаьннад Пушкина.

Хьалха латтача идейни чулоацамах дизза дола эрсий къаман реалистически литература хьа адаь, керттерча литературни лостама хьисапе реализм чIоагIийр Пушкина. Цо ларде ювшаш йола образецаш хьайир лирически эпически поэзена юкъе, прозана, драматургена, литература теоренеи историнеи юкъе. ДIахо Пушкина влиянех дегIаухаш хьаденад даьхен литература. Пушкина дIадоладаь хIамаш дах берригача сийлахь-боккхача эрсий писателий творчествашкеи шоайла хьалхагIа дIавахача шоай гениальни поэта прогрессивни традицеш хьаяхьаш болча советски литература классикий творчестве и.

Дерригача дуненна вовзаш ва Пушкин. Цун творчество советски халкъои лаьттан тIа прогрессивни мелболча нахеи кхетаеш а царна езаш а я, царна эггара чIоагIагIа дагалаттача хIамашца — Даьхенца болча безамца, хьаькъала низах, прогресса творчествах болча тешамца дика тарлуш я из. Адамашта еза я даим латтаргболча машарах, «дерригa халкъаш, юкъера халахетараш дIа а даьха, боккха цхьа дезал а хинна дIаоттаргдолча ханех» йола поэта сийлахь-йоккхий уйлаш.

«Сина дикагIа дола гIулакхаш» Даьхенна хетаде аьнна Пушкина оаьча тIахьехамо дегаш уравтадора цун хана баьхача хьалха латтача наьха а, тIакхувш йолча тIехьений толашагIа болча наьха а: Пушкина гениальни тIехьале, дIахада йиш йоаца дакъа а хинна, коммунизм хьалъеш йоаллача советски общества социалистически культурана юкъеяхай.

Ладувгга радиога

8-ча феврале:

6.40 — «Ялаташ дика хьувкъийтара къовсам лоаттабу тахан» — юртбоахама болхлошта передача (гIалгIай меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.30 — «Сердало» газета обзор; 8.45 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.00 — «ХIанзара нохч-гIалгIай ашараши иллеши» — концерт; 16.20 — кагирхошта передача; 16.35 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.45 — «Школа-интернаташка хьалкхебечарна къахьегам безаш хиларах» — общественно-политически передача (нохчий меттала); 17.00 — музыка; 17.10 — керда хоамаш, 17.25 — «Цифраша юрташта новкъостал ду» — промышленноста болхлошта передача (нохчий меттала); 17.40 — музыка; 17.45 — керда хоамаш; 18.00—«Республике хьакхарч лелаяра хьалхле лелаечар дувц» — передача (эрсий меттала); 18.30—хьакхарч лелаяра хьалхле лелаечар заявкех концерт.

УКВ:

9.15 — «Андреев» — музыкальни очерк; 10.38 — «Бувцача метта хозалахи цун штампехи» — передача; 19.20 — оркестраца чIондарг лакхара Чайковске концерт; 19.50 — нохч-гIалгIай ашарий концерт; 20.30 — «Юрри Румм» яхача оперетта монтаж; 22.00 — Шумана сифмонически этюдаш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — передачай программа; 18.05 — Буровикаш болча хьоашалгIа «Старогрознефтера» кинорепортаж; 18.20 — киножурнал; — 18.30—«ЦIи хеза турпалхо В. И. Чапаев ваь 75 шу дизара» хетаяь передача»; 19.00 —«Палехеи Федоскинеи лакаш»—киноочерк; 19.10 — «Борис Годунов» яха пьеса эггара хьалха оттаяра хетаяь передача; 19.40 — телевизионни кердадараш (нохчий меттала); 19.55 — передачай программа; 20.00 — «Маякера йоI» — художественни фильм (телезрителий заявкех); — 21.20 — «Улица Невзорова, 29»— документальни фильм.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — «КIай кIаьга».

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — «Диканка юххера сайренаш».

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — «Диканка юххера сайренаш».

Долалу: 9.15, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — «КIай кIаьга».

Долалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 8.15, 10.15.

«Родина» яхача кинотеатре

«Диканка юххера сайренаш».

Долалу: 9, 12.30, 4, 7.30, 9.

«Малайкашкара нана Иоанна».

Долалу: 10.30, 2, 5.30.

ДIаьхдаь сеанс — «Иван Козловский».

Долалу: 9.

9-ча феврале денз «Високосни год».

КРИТИКЕИ БИБЛИОГРАФИИ

„Сийрда Iуйре"

Адамашта гIоза вахар — коммунизм хьалъеш латтача вай мехка, нагахьа санна халкъа накъа боалаш из бале, массе болх а сий долаш ба. Кагий тоатолгаш вIашагIа а детталуш царех доккха, шера, низ бола хий хьахулаш санна массе даькъе а миллионаш болча советски наха — къахьегама турпалаша хьадечох латт вай Даьхен доккха беркати низи. Ший безам чIоагIагIа тIабаха а халкъа дукхагIа беркат даргдола а болх хорж саго ший лоIамера къахьегама никъ юххьанца ше дIаболабеча хана.

«ДIахо малагIа дича бакъахьа да?»

Из хаттар хьалхашка отт юкъерча школера дийша баьннача эзараш а эзараш а болча кагийча нахаи мехкараштеи. Итт класс йисте а яьккха, ишттa хаттар хьалхашка эттача вай къонача тIехьенна нийса никъ хьехилга—ишта я гIалгIай писатела Хашагульгов Махьмада стихашца язъяьча «Сийрда Iуйре» яхача кхаьдаькъерча драма керттера идея.

Кхетама тIехьабисача юртарча наха бу тIехбеттамаши, «мунапакъ яI!» Мунапакъ яI!» — яхаш, Iумар-молла кхувса дохьаш доалла дешаши теркал а ца деш, дIаяхача ширача замах юхедисаьча воча гIулакхех мукъабаланза болча даьи наьнеи духьале каг а еш, хьакхий-товарни ферме балха йода драма тIара керттера турпал, итт классера дийша яьнна гIалгIай йоI Лиза. Цунца дийша ваьнна зIамига саг Салман а вода цу юртарча совхоза жа леладеча балха. Нийса никъ ба «Сийрдача Iуйрен» керттерча цу шин турпало хьалаьцар а бизза дIачакхбаьккхар а.

Цхьабакъда, сюжет къоастам болашагIа, турпалий оамалаш къаьгагIа, мотт шаьрагIа хилийтара эшшача боараме къа ца хьегаш, из арааккхара авторо сухал бар бахьан долаш а, ишттa цо из къахьегилга хоадам боллаш цунгара редактора хьа ца дехар бахьан долаш а йизза литературни произведени хиннаяц «Хетаю КПСС XXII съезда» яха дешаш тIехь а латташ араяьннача «Сийрдача Iуйренах».

Из ишта хилар бакъдара цхьацадола масалаш доаладергда аз.

Дийша а ваьнна книжка вIашкадиллача дийшачун уйланца яхаргйолаш, цунна юха дагайохаргйолаш образ яц ерригача драма тIа. Ераш сенна боалабаьб укх юкъе, аьнна хеталуш нах ба дакъа лоацаращца.

Цхьан дийша баьннача нахах ялх саг ва драма тIа хьахьекха: Лиза, Салман, Идрис, Изахьат, Совдат, Iайшет. Уж ялхе цхьан вIашагIкхийтта а болаш, «дагар уйлаш, дIахо дахьа лаьрхIа наькъаш» дувцаш багIача суртагара дIадолалу хьалхара дакъа. Цу ялхнегIа кхоъ: Изахьат, Совдат, Iайшет алхха цкъазза йист хилийтар духьа боалабаьб драмана юкъе. Юхье денз чакхдаллалца цига цар лоацаш дола дакъа деррига а ер да:

Изахьат: Лорий дешар хьеха моттиг аз я дийша йистейоаккхарг. Молха-дарба де ховш хилар — из да сона массаза дезар.

Iайшет: Арен довкъаш хоза хеташ, Юрта боахам дукха безаш, Керда фу-ги даим лохаш, аз болх бергба ялташ хьувкъош.

Совдат: Даим дов са лаьттад даьца,—йоах цо, — «Эшац дешар, саца!» ХIанз цо сога аьннад хаьдда: «Дешар, болх —даргдац!» — аьнна.

Духхьала из дош алийтар духьа, кхы цхьаккха гIулакх цар ца хилча боалабе боагIарий уж мехкарий произведенена юкъе? БагIацар! ХIана бисаьб уж селла даькъе боацаш? Яхарий Изахьат лорий дешар деша? Кхийрий из шийна дукха безача балхах? Хиларий «арен довкъаш хоза хетача» Iайшетах «керда фу-ги даим лохаш» ялташ хьувкъор? Дижадолий-теш Совдатаи цунга ца дешийта гIертача цун даьнеи юкъера дов? Цу хаттарашта дола жоп драма тIара кхоргдац, хIана аьлча юххерча оагIон тIа лакхехьа вай белгалдаьккха дош а аьнна къайлабаьлча денз тесса битаб уж авторо, балхах къехкаш лелача Идрисага Лиза маьре йоагIа, аьнна, эттача ловзарга туллаш бIарг мара ца кхетийташ.

ТIаккха дешачо а хьожачо а фу аргда цу турпалех, фу хьехам лу цар?

Мелла чIоагIа теша гIертача а теша хала долаш хIама да драма тIа хьахьекха цхьаькха. Цхьаккха а хьадаь корта болаш хIама а доацаш, зIамига а дукха а эргабаьккха болх боацаш, алхха хьакхий-товарни ферме балха яхай, аьнна, балха яха кхоачаш цхьа шу а далалехьа «тIаювхача сигала бесса ахкан костюма тIа» Социалистически Къахьегама Турпала «Дошо седкъа» Iоол авторо Лизайна, кхыметтел цо даьр ца даьча Салмана наькх тIа Ленина орден олл. Из ишттa хила йиш йолаш дац.

Эггара дикагIбараштa юкъера дикагIбараш, гIоръяьнна йоккхий кердалонаш караерзаяьраш, шоай къахьегамца, маякашца санна, массанена никъ сийрдабоахараш, царна юкъе а къаьстта белгалбаьннараш—алхха ужаш ба Советски Iаьдало Социалистически Къахьегама Турпалаш бераш, Ленина а кхыйола а орденаш телараш.

Къаьстта дувца безам ба са драма тIа бувцача меттацара кхоачамбоацараш. Яхар вIалла фуд ца ховш моттигаш я диалогашца. Дуккханешта юкъе царех я ераш:

«ГIойле, бакъдар дувца доахке,
Кхалсаг хьоаяь къовса доахке,
Цунна эшар ха вай доахке,
Балхаш, дешар хьаштдац цунна»,—

йоах итт класс а яьккха, цхьаккха хIама деш а воацаш, Лизайга догдоахаш волча зIамигача саго Идриса (оагIув 31). Эггара хьалхара «ГIойле» яха дош ца хилча-м кхетаеш яр из предложени цхьабакъда, цу дешаца хилча цо фу йоах хац.

«Дас дIаелча йоI соцаргьяц.
Маьре дIалой—дош хаьдад!»—

йоах Iумар-молла (оагIув 65), цхьабакъда, из фу ала гIерт ха йиш йолаш дац.

«Со се вац тешаш ца гича!
Седкъий-ма сона дайнад
«Хургья» Спутник сахьат даьлча»—
—Аьлча, бакъхинна даьннад»—

Из я бIарчча хьаийца ферма заведующе Эскарха диалог, цхьабакъда, яхар фуд ховш-м яц.

Ишттa яхар фуд ца ховш я 44-ча оагIо тIара ер предложени а:

«Дагахь-дешар, къоабал болх баь
Со а я наьха даькъаца!»

Укх предложенецара тIеххьарча мугIар тIара «барт безам теркаш» яхар кхетадеш дац (оагIув 85):

«ГIоздаьнна вай дуне
Дог уйла хьесташ,
Дела къеж вай шинне
Барт безам теркаш».

ЦIаккха а гIалгIаша ца оалача тайпара, мотт кагбеш аьнна я ер предложенеш: Сона **хьаштбац** (хьаштдац ала доагIа) уж шун бегаш!» (оагI. 35), «Ана юхе седкъа **летаб»** (оагI. 42), «ХIана оал Iа цунга, йиIиг, Iайха цIаккха **ца дергдар»** (дергдоацар) — оагI. 47, «Ба тахан яхье а баьнна, мехка **дулхаш** (дулх) луш бараш» (оагI. 48), «Дагахь сона (ала деза: сайна) везаш хилар хьога дог аз дIахайтад» (оагI. 71), «Вайгарчул (сенца диста аьнна да из?) ираз кmasyoргдий ер доккха дуне техкача, (оагI. 83), ишттa кхыдараш а.

Нагахьа санна доккхий дарблаш когех хьатIа а леташ хоттала гIолла водачул аттагIа шаьрача, бекъача новкъа гIолла водаш дале, «дIахо гуш школан здани я» оалачул шаьргIа а дикагIа а да «дIахо гуш школа я» аьлча. Юххьерча оагIо тIа «3 дакъа дола пьеса» аьннад, дIахо чакхдаллалца цу даькъах «действи» яьхад. 50-ча оагIо тIа «истол» аьннад, ши мугI юкъе а бита, кхоалагIча мугIар тIа стол» аьннад. Уж белгалъяь кхоккхе моттиг, тайптайпарча наха бе-башха оал ала йиш йоацаш, автора ший дешашцара я. Цхьан тайпара хIана алац из?

Хаттара жоп ца луча, харцахьарча падеже латташ хIамай цIераш дукха нийслу. Масала, 36-ча оагIо тIа укх тайпара предложени я: «Хьехархош(?) хьахьийхар вахарца довза». Хьан хьахьийхар? — хьехархоша.

Ишттa харцахьарча падеже, доаггIача хаттара жоп ца луш да укх предложенецара белгалдаь дешаш а: «Моро — маьрдаьш (хьан? — маьрдаьша) тIа бIарг лэкхаш дарба цунна дулургда». («Маьрдаьша» гIалгIаша оалаш дац. НийсагIа да «маьрцIаьша» аьлча). «Салман **жинаш** (сево? — жинаша) ца вуташ лел?», «Воча **уйлаш** (сево?—уйлаша) хьалсувсош», «Нах хувцалу **заманг** (сенга хьежжа? — заманга) хьежжа», «Дезалах кхувлда шо, доттагI вай **дегаш** (сево? — дегаша) къоабал мел бу, «ишттa кхы дукха а.

Ишттa дукха моттигаш я «йода» ала дезача метте «йод» аьнна, «веза» ала дезача «вез», аьнна, «хиларах» ала дезача «хиларх», аьнна, кхы дIахо а цу тайпара бокъо йоацаш дешаш тийда.

Массаза а оалаш доацача бесса, харцахьа вIаштIехьдаьха дешаш (инверси) геттара дукха нийслу поэта. Из нийса а е цхьанна тайпара бехказло йоалае йиш йолаш а дац. Масала:

«Москве мара дешарг аз дац (оагI. 32).

«О! Ба дукха болх бергбараш (оагI. 33).

«Из дой къоабал Iа?» (оагI. 34).

«ОагIув малагI йиш баа я»? (оагI. 39).

«Яц из йиIиг йоагIарг хьога (оагI. 40).

«Вай да ферме аз де балхаш» (оагI. 45).

Геттара дукха да сборника тIа корректора бехка чакхдаьнна гIалаташ а.

ТIеххьара а фу ала доагIа? Шозза, пхезза, дуккхазза дожийтача Iаьржа хий хьааш санна, арадаккхара селла сухал ца беш, чуийнна къахьегаш йоаккхача ханаца ерригa материал ца хьаийтарах, кIаьдача цацаца лайсача чичах а кхы совгIа йолча хIамаех а цIенлу хьоар санна, гIоргIадар, гIерташдар, ший метте дужаши нийсеи доацар дIакъоастадеш цIен а деш, массе дош, предложени ца ловсарах из башха дика тема бизза пайда ца эцаш йисай «Сийрдача Iуйрен» тIа.

Хь. ОСМИЕВ.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05007 Заказ № 795